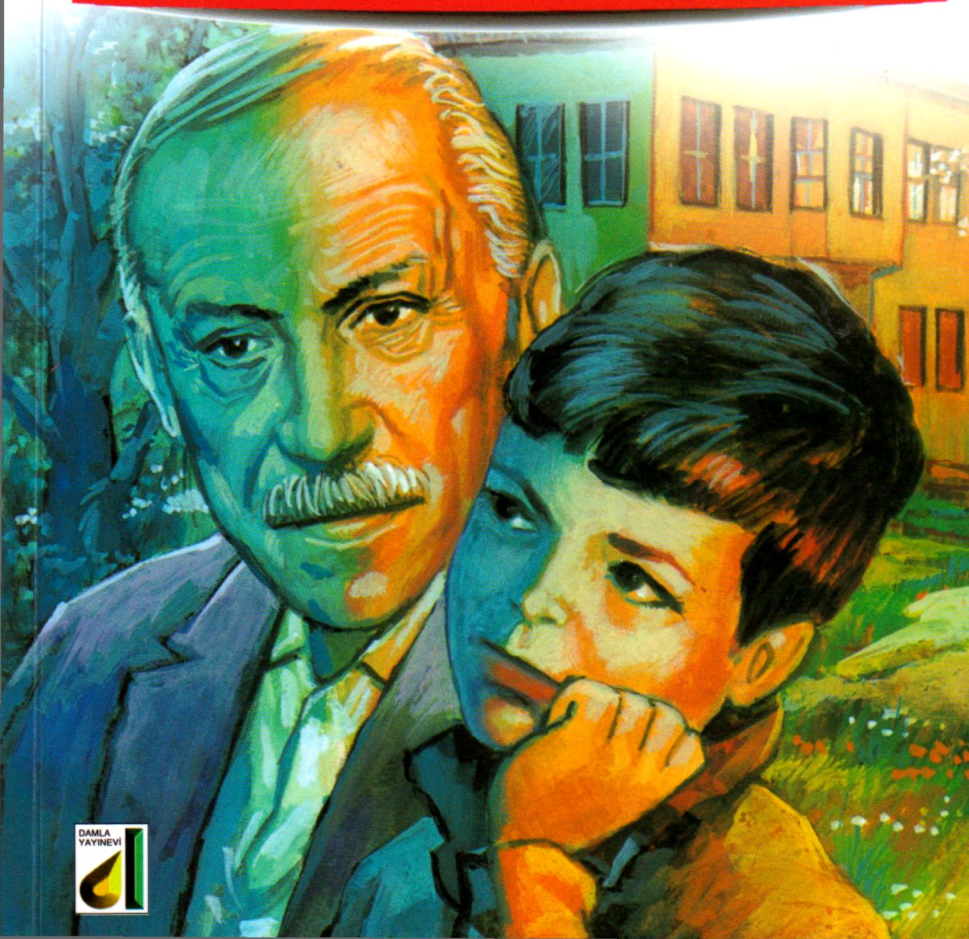
KEMALETTİN TUĞCU

Satılan Çocuk

DAMLA YAYINEVİ

KEMALETTİN
TUĞCU

SATILAN ÇOCUK

KEMALETTİN TUĞCU

34

Damla Yayınevi Nu.: 87

Kemalettin Tuğcu Klasikleri Nu.: 34

©
Copyright
Yayın Hakkı
Damla Yayınevi

Kapak-İç Resim
Alaaddin Barışkan

Dizgi-Mizanpaj
Damla Yayınevi

Baskı-Cilt
Express Matbaası - İSTANBUL

ISBN 975-381-081-4

DAMLA YAYINEVİ®
Prof. K. İsmail Gürkan Cad. No: 6 Cağaloğlu-İST.
Tel: 0.212. 514 28 28 - 0.212. 511 09 55
Fax: 0.212. 528 24 01
Internet: www.damlayayinevi.com.tr
E-mail: damla@damlayayinevi.com.tr

SATILAN ÇOCUK

İlkokulun başöğretmeni daha ilk gün, ilk derste beni yanına çağırarak sormuştu:

— Sen o adamın sahiden oğlu musun?

O adam dediği beni okula yazdıran Sadık Beydi. Bu Sadık Beyi her nedense kasabada kimse sevmezdi. Onun da pek gerekmedikçe kasabadan birisiyle konuştuğunu, selâmlaştığını ben hiç bilmem.

Bize ilk derse gelen öğretmene:

— Dayım beni ona vermiş, dedim.

— Nasıl vermiş?

— Para ile satmış.

— O nasıl dayı öyle?

— Ben hastalıklı imişim. Dayım fakir bir adam. Köyde bana bakamıyacağını anlayınca kasabanın pazarına indirmiş. Yanında bir torba tarhana ile bir çanak terayağı varmış. Onları satmış ama beni alan olmamış.

— Senide satılığa mı çıkarmış?

— Evet. Belki iyilik sever bir adam çıkar da alır diye.

— Koskoca kasabada bir hayır sahibi bulunmamış da bu çirkin adam mı çıkmış?

Ben karşılık vermedim. Başöğretmenin Sadık Beyle uğraşması benim de garibime gitti. Ders yapmamız gerektiği bir zamanda Sadık Beyi sorup duruyordu. Ben buna üzüldüm:

— Ama o iyi adam, dedim. Hem çirkin değil. Dayım kime söylediyse: "Bu çocuktan ne köy olur, ne kasaba, hastahanelik bu çocuk" demişlerdi. Dayım kendisinin çok fakir olduğunu, bakamadığını, eğer bakılırsam düzeleceğimi, akıllı olduğum için bir ustanın yanında yetişirsem iyi bir çırak olacağımı anlatıp satmaya kalkmış ama, bedava vereceğini söylememiş.

Başöğretmen:

— Sen bunları hatırlıyor musun? dedi.

— Geçen yıl sattı beni, dedim.

— Kaç paraya sattı?

— Dayım bir alıcı bulduğuna sevinmişti. Para almıyacaktı ama adam ona elli kâğıt verdi.

— Elli kâğıda seni onun gibi bütün kasabanın sevmedi-

ği, kötü bildiği bir adama nasıl verdi?

— Yengem beni istemiyordu. Hergün dayımın başının etini yiyordu. Beni evde bırakıp gidemiyormuş. Kapı eşiklerinde oturup köpek ulur gibi ağlıyormuşum. Komşular bile usanmış benim sesimden. Sonra dayım kendi karnını doyuramayacak kadar fakirdi. Yaşlı olduğu hâlde şunun bunun tarlasında, işlerinde rençber gibi çalışır, sırtında köye odun çekerdi. Kuru bir ekmek parçasıyla komşuların verdiği yayık artığı ayranla besleniyordum.

— Anan baban ne olmuş?

— Ölmüşler, dayımın eline kalmışım.

— Haydi bakalım, gözünü aç, çalış da o adamın elinden kurtulmaya bak.

Doğrusu ben Sadık Beyin elinden kurtulmaya çalışmak için gözümü açmak gerektiğini bilmiyordum. Dayım beni bırakıp gittikten sonra biraz korkmuştum. Yengemden yemek yerine çok dayak yediğimden yabancı olan her insandan korkuyordum. Ama Sadık Bey büzülüp kaldığım köşeye bembeyaz ekmeği ile o zamana kadar tadını bile bilmediğim, yüzünü görmediğim bir yemek getirdi; bana "Yaşar, ye bakalım bunları" dedi.

Pazar yerinde, tostoprak içinde, itile kakıla çok acıkmıştım. Zaten doyduğum da yoktu. Köyde ya fırında pişmiş tepsi ekmeği, ya da yufka yerdik. Sadık Beyin verdiği ekmek yumuşak ve çok tatlı idi. Yemeye kulak asmadan bu ekmeği yedim. Sonra yemeği kaşıkladım. Sadık Bey:

— Yaşar, dedi. Daha yemek ister misin?

— Yok, doydum, demiştim.

Doymanın ne olduğunu ilkin orada anlamıştım. İnsanın karnı şişiyor ve artık yemek istemiyor. Ekmek var, katık var, su var. Yatacak yer var. İster bahçede bir ağacın gölgesinde uyu, ister evdeki divanda.

Sadık Bey beni bırakıp şehrin çarşısına gitmiş. Çocuk çamaşırı ve hazır elbise ile kundura almış. Önce bana yıkanacak yer gösterdi. Yeni çamaşır giydim. Kirlerim çıkınca bir rahatlamıştım ki o kadar olur.

Dayımın evinde dizlerim tutmazdı. Ayağa kalktıkça dizlerim bükülür, bacaklarım beni taşımazdı. Nereye rastlarsa orada uyurdum. Kış olunca dayım sırtıma bir çul sererdi. Ocağın başında anca dayım evde olduğu kadar otururdum. Yengem beni sokaktan gelmiş bir kedi gibi kovalardı. Zaman geçtikçe ona da hak veriyordum. Ben onun ayağına bağ, başına derttim. Üstelik benim yüzümden dayımla hergün kavga ederdi.

Benim altı yaşıma kadar hayatım o kadar sıkıntılı ve o kadar yokluk ve hastalık içinde geçmişti ki, ancak bu altı yaşımdan sonra yaşamaya başlamıştım.

Zaten, yengemin sözleri kulağımda kalmış:

— Çelimsiz oğlana Yaşar adını taktıkları iyi mi oldu? İşte yaşadı, benim başıma bela oldu. Daha evvelki kardeşleri bu yaşa gelmeden öldüler. Mavi gözlü sarı saçlı o güzel kızcağız yaşasaydı hiç olmazsa başlık parası alıp satardık. Bu insan enciğini ben ne ideyim.

Anladığıma göre benden önce iki kardeşim olmuş, onlar ölmüşler. Bu yüzden bana Yaşar adını koymuşlar. Ben de yaşamışım. Belki anam, babam sağ olsalardı ben de sağlıklı büyürdüm.

Sadık Beyin bahçesinde bir köpeği, ahırında bir atı vardı. Bazen ata biner, çıkar gider, nereye gittiğini söylemezdi. Ama dönüşte taze meyva, yumurta, peynir gibi yiyecekler de getirirdi.

Evin içinde o zamana kadar görmediğim araçlar vardı. Buzdolabı, çamaşır makinesi, televizyon, radyo, elektrikle çalışan süpürge...

Eve dışarıdan kimse gelmediği için Sadık Bey her sabah

erken kalkar, bir kadın gibi evin işlerini görürdü.

Sadık Bey kimdir, nereden gelmiştir, başka akrabası yok mu? Evlenmemiş mi? İşi, gücü nedir? Bunları bilmiyordum. Evde kaldığı kadar bahçesindeki çiçeklere bakar, ikinci kattaki odasında kitap okurdu. Onun pek çok kitabı vardı. Kitap odasının duvarları raflarla dolu idi ve buralara kitaplar sıralanmıştı. Tavan kadar kitap yığıldığı için bir de merdiven kullanıyordu. Ortadaki masada veya pencerenin önündeki divanda uzanarak okuyordu.

Bir yıl kadar yemiş, içmiş, bol bol uyumuş ve yaşıtım çocuklar kadar toplu ve güçlü olmuştum...

Ertesi yıl Sadık Bey beni okula yazdırmıştı. Ben köyde çekingen, hastalıklı ve yabani büyümüştüm. Köyde de kerpiç evden dışarıya çıkmazdım. Çıkacak gücüm yoktu. Anca kapının eşiğine kadar sürüklenir, orada ağlardım.

Sadık Beyin evinde kendime geldikten sonra okula başlayınca yine çekingenliğim sürüp gidiyordu. Zaten beni Sadık Bey okula yazdırdığı için çoçuklar gibi öğretmenler de bana garip garip bakıyorlardı.

Bir gün, bir subay çocuğu bana sordu:

— O adam seni para ile mi aldı?

— Yok, dedim. Dayım fakir adamdı, bana bakamadığ için Sadık Beye verdi beni.

— O adam dayına elli kâğıt vermiş.

— Verdi.

— Demek seni sattı.

Cevap vermedim. Çocuk:

— Ne yapmaya aldı seni o adam? dedi.

— Hiç dedim.

— O hiç de iyi adam değildir, dedi. Seni öldürür, kanını içer.

— Sadık Bey çok iyi adamdır. Bana en iyi yemekleri yediriyor, bak giydirip kuşatıyor.

— Aptal, başına gelecekleri sonra görürsün.

Okuldayken aklıma fena şeyler gelse bile eve gidip de Sadık Beyin iyi davranışlarıyla karşılaşınca korkum gidiyordu. Bir yıl o adamdan hiçbir fenalık görmemiştim. Bana en iyi yemekleri yediren, en iyi giysileri alan bu adamdan ne diye korkacaktım?

Ama, dediğim gibi, onu kimse sevmiyordu. O da kimseyi sevmiyor, kimse ile konuşmuyor, selâmlaşmıyordu.

Sadık Beyin evine gittiğim zaman bahçede, ağacın gölgesinde kitap okuyordu. Köpeği ayaklarının ucunda yatıyordu. Bana, gözlerini kitabından ayırmadan:

— Elini yüzünü yıka, üstünü değiş. Mutfakta kahvaltı hazır dedi.

Üstümü değişip, elimi yüzümü yıkadıktan sonra mutfakta karnımı doyurdum. Bu mutfakta o kadar çeşitli yiyecek vardı ve çoğu o kadar insanı çekiciydi ki, insan ne kadar tok olsa yine birşeyler yerdi.

Bahçeye çıkınca Sadık Beyin yanına gittim. Bekledim.

— Hayrola, dedi. Birşey mi istiyorsun?

— Hayır, dedim. Pazarda dayımı gördüm.

Kitabından gözlerini bana çevirdi ve:

— Peki, ne dedi sana? dedi.

— Hiç dedim. O beni tanımadı ki.

— Peki bana ne diye anlatıyorsun?

— Hiç, dedim, gördüğümü söyledim.

— Yoksa oraya gitmek mi istiyorsun?

— Ben mi, hayır hayır, dayım iyi adamdır ama yengem çok fena. Beni ölsün diye beklerdi. Ağladığım zaman hep, "Ulu, ulu köpek, başını ye inşallah" derdi. Eğer öğle vakti

Sadık Bey bana: Elini yüzünü yıka, üstünü değiş, kahvaltı hazır, dedi.

ağlarsam beni evin yanındaki ahıra götürür, kapıyı üstümden sürgülerdi. Kendisi gündüz uyurdu.

— İstersen seni köye götürüp bırakayım?

— Ama siz beni okutuyorsunuz. Orada aç kalırım.

— Pekâlâ, okumak istiyorsan oku, köye gitmek istersen onu da bana söyle.

Okulun kapalı olduğu günlerde ben bahçede dolaşırdım. Hiç sıkılmazdım. Havuz vardı, güller sarılmış çardak vardı. Yemiş ağaçları vardı. Bir taraftan dağlar görünürdü. Mor mor dağlar. O taraflardan köpek sesleri ve çıngırak sesleri gelirdi. Bazen bir kağnı geçerdi. Ben onu göremezdim ama sesinden tanıyordum. Köyde de bir kağnı vardı. Ot yükler, saman yükler, odun yüklerlerdi. Sesi dünyayı tutardı.

En çok havuzla eğlenirdim. Kurbağalar orada dolaşır, suya atlar, bazen akşam karanlığında hep birden ötmeye başlarlardı. Bazen elimi, bazen ayaklarımı sokardım suya. Dayımın köyünde su da çok kıttı. Yokuştan inilir, dereden bakraçlarla taşınırdı.

Sekiz yaşıma geldiğim zaman, belki daha iyi düşündüğüm, belki de Sadık Beyden bir fenalık görmediğim için, onun üzerine fena sözler söyleyenlere karşı onu savunmaya başlamıştım.

Bana fenalık etmek şöyle dursun, kimse ile görüşüp konuşmadığı hâlde beni yaşıtı bir insan yerine koyuyor, birşeyler soruyor, ya da anlatıyordu. Ben bir yıl içinde okuyup yazmayı çok iyi öğrenmiştim. Çocuklar bana:

— Öyle ya, diyorlardı. Okula yolladığına göre derse çalışıp başarılı olmasan kimbilir seni ne yapar?

Hemen herkes sanki başıma bir kötülük gelmesini istiyordu. Sadık Bey bana bir bisiklet aldı. Evin önündeki yol genişti. Düzlüktü. Kasabada pek az çocuğun bisikleti vardı. Herkesin fena bildiği adam, birgün yoldan bisikletli bir çocuğun arkasından uzun uzun baktığımı görünce bana sormuştu:

— Neye bakıyorsun öyle?

— Hiç, demiştim.

— Sen de bir bisikletin olmasını ister misin?

— İsterim ama binebilir miyim?

— Tabii binersin.

Bir iki gün sonra da bisikleti alıp gelmişti. Bana bahçede nasıl bineceğimi öğretti. Bir iki denemeden sonra, düşe kalka öğrendim. Önce bahçede gezdim, sonra bahçe bana dar geldi. Yola çıkmak istedim. Bunun için de kendisine sordum:

— Sadık Beyamca, yola çıksam darılır mısın?

— Ben mi? dedi. Hayır, darılmam. Ama pek uzaklara gitme, sonra bazen otomobil, kamyon geçiyor. Sonra çocuklara da çarpma.

Tatil aylarında bisikletle epeyce gezdim. Bazen düştüm, ama Sadık Bey beni azarlamadı. Yalnız bir defa bana:

— Yaşar, dedi. Bana Sadık Bey amca deme.

— Sadık Bey mi diyeyim? dedim.

— Hayır, dedi. Yalnız amca dersin.

Ondan söz ederken başkalarına da "Amcam" diyordum. Anamın, babamın adını da bu ikinci sınıftayken öğrendim. Babamınki Ali Rıza, anneminki Ümmühan'mış. Babam bir rençbermiş. Dünyada dikili bir ağacı yokmuş. Annem de fakir bir kız. İşte sonunda ikisi de ölmüşler. Onları hiç tanımamıştım. İkinci yıl kayıt tazelerken okuldan istediler de beni dünyaya getirenlerin adlarını nüfus kâğıdımdan öğrendim.

İkinci yıl Sadık Beye ev işlerinde yardım etmeye başladım. Yemek kaplarını yıkıyor, sofra kuruyor, bazı sebzeleri ayıklıyordum. Yaz sıcaklarında bahçedeki çiçekleri sulamak da benim görevim olmuştu. Sadık Beyin ayağında bir şişme olmuş, iki hafta kadar koltuk değneği ile gezmişti. Bunun için ben onun gezinmesine meydan vermeden evin işlerine bakmıştım.

Sadık Bey, bir gün:

— Yaşar, dedi. Tulumbadan su çek de çiçeklere veriver.

Bu sıcakta zavallılar kavrulacak.

Evin bahçesinde güller, yerli çiçekler vardı. Yoldan geçenler renk renk açan çiçekleri görmek için başlarını çevirip bakarlardı. Kasabada öyle pek çiçek görülmezdi.

Aradan iki yıl geçip de bana bir fenalığı dokunmayınca okul çocukları akıllarınca Sadık Beyin beni neye satın aldığını bulmuşlardı:

— Kimse onun işini yapmaz, kimse ona selam vermez. İşte bunun için seni satın aldı, işlerini gördürüyor.

Çocuklara kızıp:

— Sizler evlerinde benden çok iş görüyorsunuz, dedim.

— Görürüz, dediler. Orası bizim evimiz.

Ben, Sadık Beyin güzel evinin benim de evim olduğunu söylemedim. Çok canım sıkıldı. Ama bisikletle o çocukların gözleri önünde gezmeye başladım. Elbette onlar da bir bisiklet sahibi olmayı istiyor, olamadıkları için de üzülüyorlardı. Birisi bana:

— Ben de istesem, babam alır, dedi.

— Ben istemeden aldı amcam, dedim.

— O senin amcan değil ki, dediler.

Sadık Beyi kötülüyor, beni kızdırıyorlardı. İkinci sınıfta yine ben en çalışkan öğrenciydim. Öğretmen:

— Sizler utanmıyorsunuz, diyordu. Bakın Yaşar nasıl çalışıyor.

Çocuklardan biri:

— Hele çalışmasın da görsün, dedi. Kimbilir nasıl dayakyer.

Öğretmen bana sordu:

— O adam seni dövüyor mu?

— Hayır, dedim. Sadık Bey çok iyi insandır. Ben ona amca diyorum.

— İyi adam da neden kimse onunla konuşmak istemiyor?

— Belki herkes konuşmak istiyor ama Sadık Bey konuşmuyor, dedim. Sebebini bilmiyorum ama kasabaya darılmış olmalı. Köylerden gelenler kapının önünden geçiyorlar. "Efendi ağa" diye seslenirler ona. Bakarsınız uzak köyden gelen, ayağının kundurası vuran adam çöker kapının dışına. Zoruna gelmiş, nasıl dönecek, akşama kadar pazar yerinde ne yapacak? Sadık Bey onun getirdiklerini alır, parasını verir, dinlenip köyüne dönmesini söyler. Adam hep dua eder.

Öğretmen dudağını büküyordu. Benim söylediklerime inanmıyor, ya da inanmak istemiyordu. Bütün kasabalının fena bildiği adamı benim sözümle mi iyi sayacak?

Sadık Bey orta yaşlı, esmer, sağlam yapılı bir erkekti. Ona düşman gözü ile bakanlar beni de sevmiyorlardı. Yaşar adımı sanki unutmuşlardı. Satılık diyip duruyorlardı. Daha sonra adım satılmış olup kaldı.

Bu benim canımı sıkıyordu. Bir kaç çocukla kavga ettim. Öğretmen bana sataşan çocukları değil, beni cezalandırdı. Sadık Bey bunu haber aldı bana:

— Neden kavga ettin? dedi.

— Bana hep satılmış diyorlar, dedim.

— Varsın desinler.

Benim somurttuğumu görünce:

— Oğlum, dedi. Suç çocuklarda değil, büyüklerde. Ben bu kasabayı hiç sevmem. Ne çare ki burada kurulmuş bir evim var. Buraya yerleşip kaldım. Bundan sonra yeniden yer aramak kolay değil. Bu evi satmaya kalksam değerini vermezler. Zaten kasabalıların hepsi fakir insanlar. Sen elli kâğıda satılmış bir çocuk değilsin. Dayın çok fakir bir insandı. Sana bakamıyordu. Seni bedava da verse kimse almaz-

dı. Hasta, sıska bir çocuğu elâlem ne yapsın. Ben dayına fakir olduğu için elli lirayı verdim.

— Beni ne diye aldın? dedim.

Biraz düşündükten sonra:

— Bunu bende bilmiyorum, dedi. Ben yalnız yaşıyorum. Ben insanları sevmem. Belki sana acımış olacağım. Sonradan düşündüm. Sen benim yanında ölürsen "Hain adam, elin çocuğunu aldı, öldürdü" diyeceklerdi. Belki bunun için sana iyi baktım. Belki hatırlıyamazsın, çünkü bitkin bir duruma gelmiştin. Dayın seni benim ayaklarımın dibine bırakmıştı. Parayı alınca hemen kaçıp gitti, belki seni istemem diye.

Sadık Bey daha fazla konuşmadı. Zaten konuşmayı sevmezdi. Satılmış bir çocuk olmak bana çok ağır geliyordu.

Pazar kurulduğu gün köylülerin sıralandıkları yola gittim. Çoğu güneşin altında, toz toprak içinde oturuyorlardı. Arkalarındaki duvara bağladıkları eşeklerin üstleri sinek içindeydi. Pis bir koku bütün yolu kaplıyordu. Bu koku dayımın evinde de vardı. Su çok kıt olduğu için temizlik yapılamazdı. Epeyce uzak olan çay kenarına gidip orada hem çamaşırlarını yıkar, güneşe serip kurutur, hem de bakraçlarını, testilerini su ile doldururlardı.

Bu köylülerin arasında dayımı aradım. O yoktu, ya gelmemiş, ya da satacak birşey bulamamıştı. Bu kirli sokaktan ayrılarak eve gittim. Bahçe epeyce geride ve çiçek kokuyordu.

İşte bir aralık aklıma esmiş, köye, dayımın yanına gitmek istemiştim. Ama onu bulamadığım için sevindim de. Ben köye gidersem birçok iyi şeyleri, bu arada okumayı da arkamda bırakacaktım. Bana hiç kimse yeni elbise, yeni bir ayakkabı almıyacaktı. Arkamdaki çamaşır kirden parçalanacaktı. Yufka ekmeği yiyecek, yağsız ayran içecektim. Yengem bildiği otlardan pişirecek onları yemek diye önümüze koyacaktı. Sadık Beyin yaptığı gibi, bana kimse:

— Yaşar, asmadan üzüm topladım, istersen otur ye, demiyecekti.

Hele su, bol bol içtiğim su ancak çamaşır taşımak için çay kenarına gittiğim zaman bulunacaktı. Bayramdan bayrama, köyün bir iki zengini kurban kesecek de dayıma da el kadar bir et parçası düşecekti. Bazen de et kalmaz, hayvanın bağırsaklarını, işkembesini verirlerdi. Bunu yengem çay kenarına giderek temizlemeye çalışırdı.

Nedeni decektim köye? Bana satılmış dedikleri için mi? Güzel yiyecekleri, okulu, elbiseleri, ayakkabıları, çamaşırları, bütün rahatı sadece bunun için mi arkamda bırakacaktım?

Zaten daha köyde işe yarıyacak kadar irileşmemiştim. Oraya gider gitmez açlık yeniden başlayacak ve zor sefalete dayanamıyacaktım. O zaman dönmek istesem Sadık Bey beni almıyacaktı.

Benim kafamdan geçenlerden Sadık Beyin haberi olmadı. Yalnız canımın sıkıldığını görünce:

— Yaşar, dedi. Sen köyde kalsaydın kardeşlerin gibi ölüp gidecektin. Açlıktan, sefaletten, kir pas içinde ölmek iyi birşey değil. Bu kasabada kalacak değilsin. Yaşar olarak yaşamaya devam edeceksin.

Zaten kovsa da gidecek değildim. O tatil aylarında, birgün beni şehre götürdü. Bu şehir kasabadan belki on katı kadar büyüktü. Sokaklar temiz, aydınlık, evleri güzel, caddeleri zengin dükkânlarla doluydu.

Orada notere ve mahkemeye gittik. Sadık Bey beni evlat edindi. Artık ben onun oğlu sayılırdım. Yine bu arada dayımın ölmüş olduğunu da öğrendim.

Şehirden döndük, bir kaç gün sonra, evin önündeki yolda bir gürültü oldu. Çıkıp baktık. Kasabalı beş altı kişi bir adamı ite kaka kovalıyorlar. Adam bir iki defa düştü. Sadık Bey:

— Bu adamın gözleri görmüyor, dedi.

Sahiden de ihtiyar adam elindeki sopa ile yerleri araştırıyor, hem de bir eliyle bir yere çarpmamak için etrafı yokluyordu. Dilenci kılıklı adamı kovalayanlar arasında kasabanın bekçisi de vardı.

Sadık Bey bu acıklı durum karşısında demir parmaklıklı kapıyı açarak dışarıya çıktı ve hiddetle:

— Ne istiyorsunuz bu adamcağızdan, diye bağırdı.

İhtiyar körü kovalayanlar birden durdular, biribirlerine bakındılar. Bekçi biraz çekinerek:

— Dilenci bu adam, dedi. Kasabada istemiyoruz. Köyüne gitsin.

Kör adam dizlerinin üstüne düşmüştü. Zayıf bir sesle:

— Gideceğim, diye bağırdı. Otobüste bütün paramı çaldılar. Burada indirdiler beni. Köyüm atı saat çeker. Dilenip bir kaç kuruş toplayayım dedim. İki gündür açım. Bana su bile vermediler.

Sadık Bey bana:

— Oğlum, şu adama su ver, dedi.

Gittim, büyük bir maşrapa ile su getirdim. Yere çökmüş olan adamın eline tutuşturdum. Maşrapayı ağzına dayadı. Dinlene dinlene hepsini içti.

— Su gibi aziz olun, dedi. Allah sizden razı olsun.

Sadık Bey sordu:

— Arkadaş, sen hangi köydensin?

Adam elleriyle oturduğu yeri yoklayıp sopasını bularak.

— Karacavirandanım, dedi.

— Karacaviran uzaktır buraya.

— Bilirim efendi ağa, uzaktır. Ama neyliyeyim.

— Peki sen nereden geliyorsun?

Sadık Bey kasabalılardan kurtardığı adama; Arkadaş sen hangi köydensin? diye sordu.

— İstanbul'da yeğenim vardı. Beni oraya aldırttı. Hekime gösterip gözlerimi iyi ettirecekmiş. Beni bir hemşireye kattılar. İsmail yol parası da yollamış.

— İsmail kim?

— Beni çağıran yeğenim.

— Peki sonra ne oldu?

Yerde oturan adamı onu kovalıyanlar da dinliyordu. Sadık Bey çömelmiş, adamın söylediklerini da iyi duymak istiyordu. O anlattı:

— İsmail beni bir adama gösterdi. Sonradan öğrendim ki bu adam hekim değilmiş. Bunu bana bir dilenci değnekçisi söyledi.

— Dilenci değnekçisi ne demek?

— Sakat adamları toplayıp dilendiren adamdır. Bu adamların topladıkları parayı alır, onlara hiç para bırakmazlar. Yalnız az çok karınlarını doyururlar.

— Seni de İsmail dilendirdi mi?

— Evet efendi ağa, masraf ettim, sana yol parası yolladım. Ne yapalım hekim gözlerinin açılmayacağını söyledi. Bari dilen de birkaç kuruş para kazan. Seni yeniden köye yollayayım, dedi.

— Sen de dilendin, değil mi?

— Ne yaparsın. El ermez, güç yetmez, üstelik göz görmez. Karda kışta, hasta sağ dilenmeye başladım. Allah razı olsun, iyi yürekli adamlar birkaç kuruş veriyorlardı. Ama İsmail bu paraları topluyordu. Her defasında soruyordum, daha yol parası birikmedi mi? Yok, diyordu.

— Senin adın ne?

— Bana Abdullah, derler.

— Kimsen yok mu?

— Bir oğlum var.

— Oğlun seni istemiyor mu?

— Oğlumun bana birşey dediği yok. Ben ona da yük olmam. Ben köyde hayvanları tımar ederim, yün tarar, yün büker, iplik yaparım. Ekin biçildikten sonra tarlada kalan

başakları toplarım.

— Gözün görmeden bunları nasıl yaparsın.

— Ellerimle yoklarım. Bulup toplarım.

— Peki İsmail'in elinden nasıl kaçıp geldin?

— Bir hayır sahibi beni otobüse koydu. Bir somun da ekmek verdi yanıma. Bir gün bir gece yol aldık. Bu kasabaya gelmişiz. Burada indirdiler beni. Baktım koynumda kucağımda ne varsa çalınmış. Elim böğrümde, yere çöküp kaldım. Caminin yerini sordum. Kapıda durdum. El açtım.

İhtiyar dilenci içini çekerek:

— Gönlünden kopup da sadaka veren nerede? dedi. Beni yaka paça, sille tokat kovaladılar. Yollarda düştüm. Düştüğüm yerde tekmelediler.

İhtiyar ağlamaya başlamıştı. Sadık Bey biraz uzakta durup ihtiyarın sözlerini dinleyenlere kızgınlıkla baktı. Sonra elini uzatıp:

— Ben seni köyüne yollarım ağa, dedi. Bu kasabadan sen acıma bekleme.

İhtiyarı çekip kaldırdı. Bahçeye aldı. Ağaçların arasındaki bir kanepeye oturttu. Onu kovalayanlar gitmişlerdi. Dilencinin üstü başı dökülüyordu. Yaz sıcağından kurtulmuş, serin bir gölgeliğe kavuşmuştu. Fakat durmadan ah, of diye inliyordu.

Sadık Bey eve girip kendi çamaşırlarından getirdi. Bahçede giydiği pantalonu ile ceketlerden birini ve bir de gömleğini verdi. Sonra bahçe sulanan musluğa kadar götürerek orada yıkanmasını söyledi.

Kimbilir kaç aydır su yüzü görmeyen adam yere çömelerek musluğun teknesinden aldığı su ile yıkandı, sonra kurulanıp temiz çamaşırları giydi. Sadık Bey onun çıkardığı çamaşırları ve pantalonu ile yamalı ceketini yola çıkartıp üzerine benzin dökerek yaktı.

Rahatlamış olan dilenci dua ederken ben ona hep tepsi içinde yemek getirip yanına koydum:

— Abdullah ağa, dedim. Şurada ekmek, şurada nohutlu pilav, şu kâsede de ayran var. İşte kaşık da burada. Haydi karnını doyur. Eğer geleceğini evvelden haber verseydin sana daha başka yemekler yapardık.

Adamcağız dua ederek yemek yerken yoldan biri geldi. Yanında bekçi de vardı. Bekçi dışarıda kaldı, adam içeriye girerek Sadık Beye bağırdı:

— Bana bak, bu herifi ne diye alıkoydun?

Sadık Bey hiç oralı olmadı. Adam daha fazla kızıp:

— Sağır mısın be? diye bağırdı, sana söylüyorum!

Sadık Bey adama dönüp:

— Ya insan gibi konuş, ya defol git, dedi.

Adam dişlerini sıkarak:

— Senin karşında devlet memuru var, dedi. Hakaret etmeyi ben sana gösteririm.

Sadık Bey:

— Devlet memuru nazik olur, herhangi bir vatandaşa bana bak diye seslenmez. Herif dediğin de gözleri görmeyen bir vatandaştır. Buradakiler insandır diye köyüne gitmek için yol parası toplamak istemiş. Eğer bu köyde insanlar oturuyorsa derdini anlar, bir araba tutar, yollarlardı. Halbuki sille tokat, ite kaka kovdular.

Adam hiç yumuşamadan:

— Biz dilenci istemiyoruz, dedi.

Sadık Bey:

— Kime anlatıyorsun bunu? dedi. Cami kapısında, çeşme başında en azından ikişer dilenci var. Önce onları ortadan kaldır.

— Onları da kaldırırım, seni de.

— Önce dilencileri kaldır, sıra bana gelince görüşürüz.

— Bana meydan okuyorsun, öyle mi?

— Sen dürüst bir insan olsan bu zavallı adama yardım ettiğim için bana teşekkür ederdin. Bak kolunda kör olduğunu belirten bir işaret var. Senin dilencilerin sapasağlam adamlar. Tembelliklerinden dileniyorlar.

— Sen buradan çıkıp gitsen çok iyi edersin.

— Öyle mi? Bu kasabada doğmuş olan bir adamı buradan sürüp çıkarmaya senin hakkın var mı? Sen kendini, sorumluluğunu, elinden nenin gelip nenin gelemiyeceğini bil. Bir memleketin her yanı oradaki vatandaşın rahatça oturacağı bir yerdir. Buna kimse karışamaz.

— Adamına göredir o.

— Beni beğenemedin öyle mi? Canın isterse.

Adam hırsla çıkıp gitti. Sadık Bey bana gizlice:

— Dikkat, et dedi. Bu adamcağız bitlenmiş. Daha saçında, başında kalmıştır. Uzak durmalı.

Sonra karnı doymuş olan adama sordu:

— Abdullah ağa, dilencilikten çok para kazanıyor muydun?

Adamcağız:

— Ne bileyim, dedi. İstanbul'da, iyi bir yerde oturup el açarsa insan günde yüz lira, yüz elli lira kazanır.

— Demek bu paraları yeğenin İsmail alıyordu.

— Öyle olduydu. Önce onun bu kadar acımasız olduğuna inanmazdım. Akşamları bir çocuk yollayıp beni aldırıyordu. Yattığım yer ıslak, kötü kokulu bir yerdi. Daha fazla kalsam orada çürüyecektim.

— Paraları nasıl ayırt ediyorsun?

— El alışkanlığı ile bilirim.

— Nasıl kaçıp kurtuldun?

— Beni sabah bırakıyor, akşam alıyorlardı. Kaçmayı kafama koyunca dilendiğim paradan gömleğimin içine saklamaya başladım. Yüz elli lira olmuştu. Daha fazlasını saklıyamadım. Belli olacaktı. Beni bıraktılar, az bir zaman geçince yola düştüm. "Köyüme gideceğim, beni otobüse bindirin" diye söyleniyordum. Bir adam geldi yanıma. Beni otobüse kadar götürdü. Kendi kesesinden bir somun ekmekle biraz katık aldı. Bir şişe de su verdi bana. Biletimi kestirdi. Geriye altmış lira kadar kalmıştı.Onu da koynuma koydu. "Dikkat et, çaldırırsın" dedi. İşte böylece yola çıktık. Kasabaya varınca beni de indirdiler. Bir de baktım ki param yerinde yok, söylendim, arandım. Çevremde kimse kalmamıştı. Sonra beni kasabadan sürüp çıkarmak istediler. Yalvardım, kimse kulak vermedi bana.

Sadık Bey:

— Yeğenin seni iyi etmek için değil, dilendirip para kazanmak için aldırmış İstanbul'a. Bundan sonra bir yere gitme. Herhâlde oğlun sana bakar, dedi.

— Ben köyümde, yerimde yurdumda oldukça kimseye yük olmam.

Adamcağız davrandı. Sadık Bey:

— Hayrola, dedi. Niye kalktın?

Kör adam:

— Varayım, gideyim, dedi. Benim yüzümden bu kasabalılarla kötü kişi olmayın. Ben sora sora bulurum köyü. Allah sizden razı olsun.

Sadık Bey:

— Karacaviran altı saatlik yolda, dedi. Gözün görmeyince köyü bulamazsın. Biraz bekle, Kasabanın pazarı vardı. Boş dönen köylülere katarım seni.

Akşam yaklaşmıştı. Pazara gelenler dönmeye başlamışlardı. Sadık Bey her zaman kendisine yağ getiren köylüyü

gördü. Ona seslendi. Adamın iki eşeği vardı. Birine kendisi binmişti. Birindede bir iki torba vardı. Sadık Bey işi anlatınca:

— Karacaviran bize yakındır, dedi. Ben bu ağayı yerine dek iletirim. Hiç kasavet çekme.

Abdullahı eşeğe bindirdik. Sadık Bey köylüye biraz para verdi ve onları yola çıkarttı. Abdullah'ın oturduğu kanepeyi ilaçladık.

Biz bu işi tamamladığımız sırada kasabanın polis komiserlerinden biri geldi. Biraz sert ama terbiyeli bir hâlde:

— Sadık Bey, dedi. Sizi başkomiser çağırıyor.

Sadık Bey:

— Peki, geliyorum, dedi. Siz buyurun.

— Beraber gideceğiz Sadık Bey.

Sadık Bey:

— Ben bir emniyet memuru ile gidemem, dedi.

— Nedenmiş?

— Bu rezil kasabalılar beni suçlu sanacak, elleriyle beni birbirlerine gösterecekler.

— Bozuşmayalım Sadık Bey.

— Bozuşmayacağız. Siz kör bir dilencinin arkasından koşan, onu ite kaka bu kasabadan kovan belediye memuru gibi kafasız ve acımasız bir insan olamazsınız. Benim de dünyada kimseden korkum yoktur. Çünkü ben ne insanların haklarına, ne de kanunlara karşı gelirim. Ama Sadık Beyi zorla emniyet müdürlüğüne götürdüler dedirtmiyeceğim. Siz buyurun önden gidin, ben on adım arkadan sizi izliyeceğim.

Emniyet komiseri "Pekâlâ" deyip yürüdü. Sadık Bey de onun arkasından yürüyüp gitti.

Bir saat kadar sonra Sadık Bey hayli öfkeli geldi. Kızgınlığını gidermek için bana anlatıyordu.

— Kafasız herifler. Ben hükümet memuruna hakaret etmişim. Kaymakam da oradaydı. Sözde geçerken uğramış, savcıyı da çağırmışlar. Akıllarınca beni divana çekecekler. Dâvâlarını anlattıkları zaman ben: "Nerede hükümet memuru?" dedim. "Beş altı kişi gözleri görmeyen, ihtiyar, canından bezmiş bir adamcağızı sille tokat, ite kaka kasabadan kovuyarlordı. Biçâre yere düşüyor, ayaklarıyla dürterek kaldırıyorlardı. Baktım, adamcağızın kolunda kör işareti var. İçime elvermedi. Yere düşen adamı kaldırıp bahçeye aldım. Onların arasında işte şu efendi de vardı. Bana kendisinin belediye memuru olduğunu anlattı. Şaştım, böyle merhametsiz belediye memuru mu olur? Kasabada dilendirmek istemezmiş. Böyle ise bir kaç kuruş bulup, bir köy arabasına katarak köyüne yollayamazlar mıydı? Sonra kasabada adım başına dilenci var. Hem de sapasağlam herifler. İşi tembelliğe vurmuşlar."

Sadık Bey anlatıyordu:

— Derken savcı bekçiye sordu: "Hasan, iş Sadık Beyin söylediği gibi mi oldu?" dedi. "Evet efendim, böyle oldu." "Sadık Bey hakaret etti mi?" "Hakaret ettiğini duymadım. Çocuğa söyledi, su getirtti, adama içirdi. Sonra bahçeye aldı" "Peki, şimdi nerede o adam?" "Bilmiyorum beyim" Savcı bana sordu. Bende bir köylüye katarak köyüne yolladığımı söyledim. Kaymakam da: "Kimin nesiymiş bu adam?" diye sordu. Belediye memuru ile bekçi bilmiyorlardı. Yalnız otobüsten indiğini, dilendiğini gördüklerini söylediler.

Sadık Bey epeyce ferahlamıştı:

— Yaşar, dedi. Bir dâvâda haklı olmak ve doğru iş gördüğüne inanmak ne güzel birşey. Ben Abdullah'ın köyden nasıl İstanbul'a alındığını, nasıl yalancı bir hekime gösterildiğini, yol parası toplaması için nasıl dilendirildiğini ve topladığı parayı nasıl elinden aldıklarını anlattım.

Kasabanın kaymakamı canı sıkılarak belediye memuru-

na çatmış. Savcı da Sadık Beye teşekkür etmiş. Polis müdürü onu kapıya kadar yürüyerek: "Sizi rahatsız ettik" diye özür dilemiş.

Ben bu konu açılmışken sordum:

— Bu kasabalılar sizden ne istiyorlar?

Sadık Bey:

— Oğlum, dedi. Havasından mı, suyundan mı nedir? Bu kasaba halkı tembel ve geri kafalıdır. Değişikliği hiç sevmezler. Başka şehirlerden atanan memurlar da ister istemez buraya gelince gevşerler. Yeniliklere karşı antipatileri vardır. Dikkat et, bir çoğunun ayağında hâlâ köy tipi, şalvara benzer pantolon vardır. Boyunbağı bağlamazlar, bağlayanla alay ederler. Memur ve Subay aileleri biraz değişiktir. Bana düşmanlıklarına gelince...

Sadık Bey anlatıyordu:

— Güzel ve çiçekli bir bahçe içinde, iki katlı bir evim var. Evimde elektrik var, bütün konfor burada. Yoldan geçenler radyo ve televizyon sesi duyarlar. Bahçede sabaha kadar bir ampul yanar ve bahçe aydınlık kalır. Kuyunun motoru vardır. Bir düğmeye bastın mı kol kalınlığında su akmaya başlar. Ben millî bayramlarda ikinci katın balkonuna bayrak asarım. Kasabalıların çoğunun evinde bayrak yoktur. Kasabadan alış veriş etmem. Çünkü onlar her şeyi eksik tartar ve pahalı verirler. Sattıkları her şey bayat veya çürüktür. Benim gibi bir adamı elbette sevmezler.

Sadık Beyin sayıp döktükeri, kasabalıların onu sevmemesine, yeter de artardı bile. Ama ben düşünüyordum. Bir evin hatırı için bu kasabada oturulur mu?

Bazen atına biniyor ve:

— Yaşar, diyordu. Ben köye gidiyorum. Akşam serinliğinde gelirim. Sen yemeğini ye, evi de pek yalnız bırakma.

İki üç günde bir böylece gidiyordu. İki haftada bir de şehre gider, oradan erzak alır, bir araba ile getirirdi. Bu

arabayı boşaltmayı ben çok severdim. Gaz tüpünü, küçük çuvallar içinde fasulye, pirinç, şeker, nohut gibi erzakı, unu, makarnayı yerlerine götürürdüm. Arabacı dinlenir, bir soluk alıp karnını doyurduktan sonra giderdi.

Kasabadan süt, yoğurt, tereyağı alıyorduk. Bu adamlar asıl kasabalı değillerdir. Kasabanın dışında evleri vardı, hayvancılık yapıyorlardı. Onlar hergün ekmek ve yumurta da getirirlerdi. Bu ekmek biraz esmerdi, kasabanın ekmeği kadar beyaz değildi ama çok daha lezzetliydi.

Okul ekim ayının başında açılacaktı. Daha eylülün ortalarındaydık. Sadık Bey bir sabah:

— Yaşar, dedi. Ben şehre gidiyorum. Bu sefer çok beğeneceğin bir şey alıp getireceğim.

Akşama kadar merakta kaldım. Akşam olunca yoldan bir korna sesi duydum. Koştum. Sadık Bey bir otomobille gelmişti. Bana eliyle işaret ediyordu:

— Yaşar, kapının iki kanadını da aç.

Koştum, demir kapının arkasındaki masayı çekerek iki kanadı da açtım. Sadık Bey otomobili içeriye soktu. Kapısını açıp inerken:

— Nasıl, dedi. Beğendin mi?

— Çok beğendiğimi söyledim, arkasından da:

— Keşke daha evvel alsaydınız, dedim. Tatil bitmeden gezerdik.

— Eh, ne yaparsın, dedi. Ben daha evvel sipariş ettim ama Ankara'dan ancak yolladılar. Bu sabah erkenden şehirdeki trafik işlerini de hallettim. Artık erzak almaya beraber gideriz. Bir şeye canım sıkılıyor. Yağızı köye yollıyacağım.

Yağız her zaman bindiği atın adı idi.

— Ne yapayım, dedi. Hergün binemiyorum. Hayvanın sağlığı bozuluyor. Köyde ona iyi bakarlar. Ayrıca onun ahı-

rı bize lâzım. Artık orasını garaj yapacağız.

Yağızın ayrılmasına benim de canım sıkıldı. Bir köylü onu götürürken Sadık Bey içini çekti, hayvanın sırtını okşadı:

— Remzi, dedi. Kâhyaya söyle, iyi baksınlar hayvanıma. Bir kazaya uğratırlarsa külâhları değişiriz.

Remzi telâşla:

— Merak etmeyiniz Sadık Bey, dedi. Biz sizden ekmek yiyoruz.

Yağız tozu dumana katarak çıkıp gitti. Sadık Beye:

— Üzülmeyin, dedim. Ne zaman olsa Yağızı geri getirirsiniz. İsterseniz garaj yapmak için ahırı bozmayalım?

— İnsan çoğu zaman sevdiklerinden ayrı yaşar oğlum, dedi Sadık Bey.

Garajın yapımına hemen başladık. Zaten çok fazla işi yoktu. Ahır tuğladan örülmüş ve tavana beton dökülmüştü. Kapıyı, araba rahatça girecek gibi yıkıp genişlettik. İçerideki yemlikleri filân kaldırdık. Yeri iyice düzelttik.

Şehirden bir kamyon bize çimento ve kum getirdi. Garajın altını betonla kapladık. Yeni ve geniş bir kapı yaptık, içeriye araba yıkamak için su da aldık. Birde elektrik taktık mı bir haftada işimiz bitti.

Garaj işi bitince de Sadık Bey:

— Yaşar, dedi. Çok yorulduk ama işimiz de bitti. Yarın sabah erkenden seninle köylere doğru gidelim.

Kasabaya otobüs geliyordu. Fakat bir tekbile özel binek otomobili yoktu. Ertesi gün erkenden kalkıp kahvaltı ettik, otomobile bindik. Ben hayatımda ilk kez böyle bir arabaya bindiğim için çok heyecan duyuyordum. Sadık Beyin yanında oturuyordum. Dokuz yaşıma gelmiştim. Hemen herşeye aklım eriyordu. Arkadaşımı olmadığı için büyükler gibi düşünüyordum.

Atla iki saatte gidilen yolu araba yarım saatte aldı. Köye baktım. Kiminin damı göçmüş, kimi toz toprak içinde, kerpiç evler. Ne bir ağaç var, ne su. Yollarda biri iki şiş karınlı, ince bacaklı çocuk oynuyor. Kiminin ayağında don yok. Ki-

Sadık Bey, Yaşar kapının iki kanadını da aç, diyordu.

minin yüzündeki uçuklara ve çıbanlara bir çok sinek konuyor.

Bunlar benim hemşerilerimdi. Ben köyde kalsaydım yaşamıyacaktım. Zaten bu sefalet içinde yaşanmazdı. Bağı bahçesi olan zengince köylüler vardı. Mescidin yanındaki muhtarın odasına gittik. Burası köyün hem kahvesi, hem köy işlerinin konuşulduğu yerdi.

İhtiyar bir adam olan muhtara Sadık Bey sordu:

— Evvelki sene ölen Himmet dayıdan ne kaldı?

Muhtar şaşırdı, telâşlandı:

— Ne ideceksin bey?

— Ne ideceğim, bu delikanlı onun yeğeni Yaşar'dır.

— Bak sen, Himmet'in sattığı o hasta oğlan ölmedi mi ki?

— Ölmedi işte.

— Bey, eşek ölürse bir nalı, bir semeri kalır. Himmet öldü, ardında bir avrat, bir nacak, bir de tüyü yoluk tavuk bıraktı.

— Karısı ne yapıyor?

— Ne yapacak, şunun bunun tarlasında ırgatlık yapıyor.

Köyde sinekten, tozdan, sıcaktan başka birşey yoktu. Otomobile atladık gitmeye başladık. Ben:

— Amca, dedim. Ben o tavuğu bilirim.

— Yaaa, dedi Sadık Bey. Nasıl tavukmuş o?

— Tavuk kendi kendine dolaşırdı. Hayvanları kollar, yola pislerlerse hemen dışkılarını eşeler, içinde arpa bulursa yerdi. Ama her gün de yumurta yapardı. Ahırda yüksekçe bir raf vardı. Oraya samanlar konmuştu. Tavuk hep oraya çıkar yumurtlardı. Dayım sorduğu zaman Yengem:

— Yumurta yaptı ama ben gidinceye kadar Yaşar yemiş, derdi.

Aslında yengem tavuğun gıdaklamasını duyar duymaz ahıra gider, yumurtayı deler, akını, sarısını emip yutardı. Bir gün dayım evdeyken tavuk gıdakladı. Dayım bana gidip yumurtayı almamı, söyledi. "Çok yüksekte dayı, erişemem" dedim. Yengem oradan: " Sıska oğlan" dedi. "Yumurta kokusunu alınca hemen sürüklenip gidersin ahıra" Dayım: "Kadın" dedi. "Yumurtanın kokusu olur mu?" Sonra beni kucağına alıp ahıra götürdü. Baktı ki benim gibi bacaklarının üstünde duramıyan bir çocuk alamaz o yumurtayı. Kendisi aldı, bana içirdi. Odaya döndüğümüz zaman yengem darıldı: "Bir yumurtayı bana çok mu gördün. Yaşar sürünmekten başka ne iş yapar ki? Ben akşama kadar çalışıyorum."

Sustum. Sadık Bey:

— Demek dayın seni severdi? dedi.

— Severdi, dedim. Yiyecek birşey buldu mu bana getirirdi. Bir iki ceviz. Bir çitmik üzüm. Yayık artığı sütten yapılmış ayrandan başka birşey görmediğim için bu yemişler bana çok tatlı gelirdi.

— Ama köy o kadar fakir görünmüyor.

— Hepsi dayım gibi yoksul değildi. Büyük tarla sahiplerine yanaşanlar daha rahat yaşarlardı.

— Yaşın küçüktü, nereden biliyorsun.

— Yengemle dayım hep çekişirlerdi. "Sen de bir ağaya yanaş. Karnımız doysun, ocağımız yansın" derdi. Ama dayım: "Ben kula kul olmam, ağanın ağzının kokusunu çekemem. Hem benim yaşım olmuş gayri. Ağa beni ne yapsın?" derdi.

— Desene dayın onurlu bir adamdı?

— Öyle olmalı.

Yollar düzgün değildi. Ama araba kuş gibi uçuyordu. Sürülmüş tarlaları sıra sıra kavak ağaçları dikili su başlarını

geçtik. İçlerinde damları kırmızı kiremitli olanları da bulunan büyükçe bir köye vardık. Başları beyaz başörtülü kadınlar uzaktan uzağa bakışıyorlardı. Bazı genç kızlar gördük. Bunların içinde eteklikli, çoraplı olanlar vardı. Sokaklar temizdi. Salkım ağaçları dikilmişti.

Ötekilerden daha büyük görünen bir evin avlusuna girdik. On beş, on altı yaşında bir kız başını örterek avluya çıktı:

— Hoş geldiniz Sadık Bey, dedi.

Sadık Bey:

— Hoş bulduk, dedi. Bize iki sandalye getir.

Kız koşarak içeriye girdi. Açılır kapanır iki bezli sandalye getirip bunları açarak bir gölgeye yerleştirdi. Sadık Bey:

— Kahve istemem, dedi. Sen iki bardak ayran getir.

Kız aramıza yine açılır kapanır bir küçük masa koydu. Biraz sonra da bir tepsiye koyduğu iki bardak ayranı getirdi. Sadık Bey bir yudum alınca:

— Kız Güllü, dedi. Bu ayranları nerede soğuttun?

Daha pek gelişmemiş olan kız, yanakları kızarıp gözlerinin içi gülerek:

— Kuyuya sarkıttımdı testiyi, dedi. Babam sizden yana bugün Ağa belki gelir demişti.

— Ne bilir geleceğimi?

— Biz hep yolunu gözleriz Sadık Bey.

— Öyle mi? Sağolun.

Avluya açılan bir kapısı olan ahırdan doğru bir at kişnemesi geldi. Sadık Bey atının sesini duymuştu. Adamcağız:

— Bak Güllü, dedi. Bana sesleniyor. Çıkar şu hayvanı.

Güllü:

— Hiç rahat durmuyor, dedi. Her sabah babam erkenden gezdiriyor, başını hep kasaba yönüne çeviriyor. Gün-

düzleri ben avluya çıkarıyorum. Bazı bazı da tarlalara kadar gidiyorum.

Kız Yağızın boynuna yuları takarak ahırdan çıkardı. Efendisiyle atı bir zaman sevişip şakalaştılar. Biraz sonra Güllü'nün anası ve babası olan Hasan Kâhya geldiler. Orada yemek yedik. Sadık Bey işler için görüştü.

Yemekten sonra at getirdiler. Bende bir ata bindim. Güllü'nün babası Hasan kâhya ile birlikte ağıllara gitik. Burada üç dört kadın ve erkek çalışıyordu. Bir tepeye kadar giderek oradan yamaçlarda otlayan bir iki inekle koyun sürüsnü seyrettik. Sadık Bey:

— Yaşar, dedi. Ben öldükten sonra bu sürüler senin olacak.

Şaşırdım. Kâhya da garip garip bakıyordu. Sonra epeyce sıkılarak:

— Bey, dedi. Güllü'yü ne ideceksin? Köylü sıkıştırıp durur.

Sadık Bey kaşlarını çattı:

— Hasan, dedi. Güllü daha on altı yaşındadır. Köylüye söyle, benim işime karışmasınlar. Onlar kendi kızlarını düşünsünler. Daha çok para veren çıkar diye kızlarını saklayıp kokuturlar.

Köye döndük. Tekrar otomobile binerek Karacaörene gittik. Sadık Bey kör Abdullah'ın evini sordu. Bu evi herkes biliyordu.

Akşama doğru küçük bir evin avlusuna varmıştık. Orada bir hasırın üstüne oturmuş olan Abdullah bir kütüğün üstüne koyduğu bir ağaç parçasını keserle yontuyordu. Sadık Bey:

— Kolay gele Abdullah Efendi, diye seslendi.

Kör adam keseri yanına koyarak yüzünü çevirdi:

— Hoş geldin bey, dedi.

— Beni tanıdın mı?

— Tanımaz olur muyum bey? Sen kasabadaki Ağa efendi değil misin? Unutur muyum ya? Gözlerim görmüyorsa ulaklarım var. Sesini iyi almışım. Allah bin kere razı olsun, uttuğunu koparasın. Hayrola, nereden bu geliş?

Sadık Bey:

— Benim komşu köyde mallarım var, dedi. Onları dolaşmaya geldim. Seni de görmek istedim. Köylü belki de yolla bir yere bırakmıştır, diye düşünmüştüm. İnsanlar belli olmuyor.

— Doğrusun bey. Yeğenim beni sokakta dilendirdikten onra eloğulları ne yapmaz? Ama o hemşeri insaflı, doğru bir adammış. Beni buraya kadar getirdi. Oğlum, gelinim ok sevindiler. İsmail'in babası da burada. Olanları anlayına çok canı sıkıldı. Ama olan oldu neylersin?

Konuşmamızı duymuş, komşudaki Abdulah'ın kızı telâşa geldi. Biraz oturduktan sonra ayrılırken Abdullah sordu.

— Sadık Bey, yolun düştükçe bize de uğra. Eyi adamlar bu dünyada çokluk değil. Hem benim sana bir sorum var.

— Sor bakalım Abdullah Efendi.

Gözleri görmeyen adamın yanakları kızardı. Biraz sesini ısarak:

— Güllüyü nettin bey dedi.

— Sadık Bey kaşlarını çattı:

— Güllü sizin köyünde diline mi düştü? dedi.

Abdullah telâşlı işaretler yaparak:

— Darılma bey, dedi. Bu köy seni çok iyi tanır. Ben seni iç işitmemiştim. Diyeceğim şu, sesini almamıştım ki bilim. Ama adını söylerlerdi. Köye varınca aklım başıma geldi. Çocuklara anlattım. "Sadık Bey olmalı" dediler. Bir kaaba halkının kuduz köpekmiş gibi kovaladıkları bir garibi

başka kim korur? Öteden beri duyardım. Hasan on üç yaşındaki kızını satmaya kalkmış. Kız da bir güzelmiş, o kadar olur. O çağda Hasan rençber gibi durur muş senin yanında. Kızı satacağı kulağına değmiş. Çağırmışsın Hasanı, sormuşsun ona: "Hasan Güllü'yü satılığa mı çıkardın?" Hasan korkmuş: "Yok beyim" demiş, "Halil Efendi oğluna ister de." "Peki senin kızın kaç yaşında?" "On üçe bastı bey," "Bu yaşta kız evlenir mi?" "Bey köylerde erken evlendirirler kızları." "Halil ağa ne veriyor kıza?" "Onbin peşin veriyor." "Satıyorsun öyle mi?" "Ne ideyim. Satmazsam kaçırırlar da. Bu paradan da olurum." O zaman, dediklerine bakılırsa sen tam on beş bin kâğıdı saymışsın Hasan'a: "Kız benimdir, demişsin. Kılına bir ziyan gelirse hepinizi toz ederim." İşte o gün bugündür kız senin. Babasının yanında, senin köydeki evinde oturur. Hepsi birden senin işlerine bakarlar. Kız vardı on altı yaşına. Sağdan soldan istekli çıkarmış. Kızın da yoluna çıkıp "Seni o adamın elinden kurtaralım, razı mısın?" derlermiş de kız: "Gayri alan almış, satan satmış, ben Sadık Beyin malıyım, başkasında gözüm yoktur" demiş.

Abdullah biraz durduktan sonra:

— Hasanın oğlu da, karısı, kızı, gelini de senin yanında çalışıyor. Güllü'ye bir ziyan gelir diye korkarlarmış. Hepsi ekmeğini yiyorlar. İlle velâkin sen bu kızı âvâre koma.

— Abdullah Efendi. Ben Güllü'ye on beş bin lira para saydım, aldım. Okula da yolladım. Köy okulunu bitirttim. Bütün masrafı, boğazı, giyimi, kuşamı bana ait. Köyde bir şehirli bir kız gibi gezer. Ben işime başkalarının karışmasını sevmem.

Abdullah, yanıp yakılıp özür diledi. Oradan arabaya atladık, vakit geç olduğu için arabaya yol vererek kasabaya döndük.

Ertesi gün kahvaltı ettikten sonra, Sadık Bey bana sordu:

— Yaşar, Güllü'yü beğendin mi?

— Güzel kız, dedim. Köylülere benzemiyor.

— Benzemez, öyle tarla işine filân gitmiyor. İş işler, yemek yapar, giyinir, kuşanır.

— Siz onunla evlenecek misiniz?

— Ben mi? Ben altmış yaşındayım Yaşar.

— Ama Güllü sizinle evlenmek istiyormuş.

— Olabilir Yaşar, ama benim aklım başımda. Güllü zengin bir yaşlı adama varmak isteyebilir, ama ben başımı derde sokamam. Eğer kadınlarla uğraşmak isteseydim şimdiye kadar evlenirdim.

— Hiç evlenmediniz mi Amca?

Bunu çoktan merak ediyordum. Sadık Bey:

— Hayır, dedi. Evlenmedim.

— Kimseniz yok mu?

— Beni dünyaya getirenler öldüler. Akrabamdan kimse kalmadı. Kıyıda köşede kalan varsa da birbirimizi unuttuk.

— Ama yalnızlık zordur değil mi? Meselâ evlenmiş olsaydınız ev işleri gibi derdiniz olmazdı.

— Yaşar, ben istemem on tane hizmetçi karı tutarım. Her işimi gördürürüm. Ama kadınları eve sokmak istemem. Şimdiye kadar bir iyisine rastlamadım. Sana garip gelir ama bir insan kendi temizliğini yapar ve kendi yemeğini düşünür. Benim en fazla korktuğum ihtiyarlıktır. Görüyorsun ki hiç kimsem yok. Hiç bir insan bana bağlı değil.

Kendimi tutamadım:

— Belki yaşça küçük olduğum için beni adam yerine koymuyorsunuz, dedim. Ama ben size bağlıyım. Benim de kimsem yok.

Sadık Bey içini çekerek:

— Şimdi ilkokul çocuğusun, dedi. Sana bakacak bir insana muhtaçsın. Ama daha ileride ne olacağını bilemem. İnsanları zaman değiştirir.

— Sizden bu kadar iyilik gördükten sonra ben nasıl değişebilirim?

— Zaman gösterecek Yaşar.

Sustum. Sadık Beyin bir kadın gibi çalışması bana çok garip geliyordu. Satın aldığı bir genç kız bulunduğu hâlde çamaşırlarını bile kendisi yıkıyordu. Ben geldikten sonra çamaşır makinesini kullanmayı öğrenmiştim. Bu iş uzatılacak kadar güç değildi. Makine herşeyi yapıyordu.

Sabahleyin ilk işimiz yıkanmak, kahvaltı etmek, yataklarımızı toplamak ve gündüz yemeğini düşünmek oluyordu. Okula giderken ben bu işleri ancak okuldan döndükten sonra yapıyordum.

Benim bir merakım daha vardı. Bu Sadık Bey beni ne için almıştı? Onun evine geldiğim zaman sıska, hasta, yaşayacağı şüpheli bir çocuktum. Yalnız yaşayan bir insan böyle bir çocuğa başına dert olsun diye mi alır? Hele kendisini sevmeyenlerin kasabasında...

Güllü'yü satın almış ama o güzel, sağlıklı bir kız.

İlk yılı hatırlıyorum. Beni yıkamış, bana çocuk elbiseleri almış, bir divana yatırmış, önüme bir çok yiyecek koymuştu. Ben kıraç toprağa düşmüş, susuzluktan besinsizlikten serpilememiş, yarı yarıya kurumuş bir fidan gibiydim. Bol suya ve gıdaya kavuşunca toplanıvermiştim.

Bana öyle geliyor ki acımasız dedikleri bu adam dünyanın en yufka yürekli, en duygulu bir insanıdır.

Üçüncü sınıfa başladığım zaman çok iyi okuyor ve yazıyordum. O zamana kadar beni kendi halime bırakan babalığım artık ben ders çalışırken yanıma geliyor ve benimle meşgul oluyordu.

Okuldaki çocuklar bana alışacakları yerde çekingenlikte devam ediyor, bazen beni ortalarına alarak çeşitli sorular soruyorlardı. Çoğu kasabadan yetişmiş ve ilkokula öğretmen olmuş bulunan öğretmenlerinde tutumları kuşkuluydu.

Çalışkan olduğum hâlde en arka sırada ve yalnız oturuyordum. Bana sıra gelmiyordu. Günlerce derse kalktığım yoktu.

Bir gün sınıf öğretmeni ile çatıştım. Sadık Beye bana terbiye vermesi için mektup yazmışlar. Bana, ne olduğunu sordu. Anlattım. Hemen şube başkanına gitti. İşi anlattı. Bu askerlik şubesi başkanı bir albaydı. Savcı ve yargıç gibi o da Sadık Beyle selâmlaşır ve konuşurdu. Üstelik şube başkanı okul aile birliğindeydi.

Birgün bu adam sınıfa geldi. Beni aradı. Öğretmen en arka sırayı gösterdi. Müdür de beraber gelmişti, ayakta duruyordu. Şube başkanı orada öğretmen yokmuş gibi, ön sıradaki çocuklardan birine seslendi:

— Kalk bakalım, söyle. Öğretmenle Yaşar ne diye çekiştiler?

Çocuk şaşaladı ve:

— Şey, dedi. Öğretmen satılmış diye seslendi. Yaşar hiç karşılık vermedi. Yanına kadar gitti. Bağırdı: "Sana söylüyorum, kulakların sağır mı?" dedi. Yaşar: "Benim adım satılmış değil, Yaşar'dır" dedi. İşte bunun için çekiştiler.

Albay bir başka çocuğa sordu. O da aynı şeyleri söyledi. O zaman başkan sınıf öğretmenine sordu:

— Ne demek oluyor bu?

— Bu çocuk satılmıştır, dedi.

Albay:

— Satılıp satılmadığını sormadım, dedi. Adı nedir? Yaşar değil mi? Bir öğretmen yetim bir çocuğa nasıl olur da satıl-

dığını söyler? Kimseye bir fenalığı dokunmayan Sadık Beye dişiniz geçmiyor da onun koruduğu bu çocuğa mı saldırıyorsunuz. Siz nasıl öğretmensiniz?

— Albay, siz çocukların karşısında bana hakaret ediyorsunuz!

Bana satılmış diyen öğretmene Albay çıkıştı.

— Sen çocukların karşısında suçsuz bir çocuğa düşmanlık ediyorsun. Sen iyi bir öğretmen değilsin.

Müdür araya girdi. Başkanı da yatıştırdı. Ertesi gün beni alıp bir başka şubeye verdiler. Burada bir kadın öğretmen vardı. Yine çocuklar benimle birlikte oturmadıkları için bana ayrı bir sıra gösterdi, ama artık yerim ön sıradaydı. Sık sık derse kalkıyordum. Her defasında da başarı gösteriyordum. Bu sebeple öğretmen "Aferin Yaşar" diyordu. Artık çocuklar benimle "Aferin Yaşar ne âlemde, çalışıyor mu?" diyorlardı. Kadıncağız "Okulda onun kadar çalışkan ve başarılı bir öğrenci daha yok" diyordu.

O yıl içinde bir olay daha geçti. Bir gün şehre gitmek için kasabanın içinden geçen Sadık Beyi bir emniyet memuru durdurtmuş, ehliyeti olup olmadığını sormuş. Sadık Bey ehliyetini göstermiş. Memur bunu alınca müdürüne götürmüş. Sadık Bey de arkasından gitmiş. Müdürle çatışmış. Vilâyet merkezinden verilen ehliyetini nasıl aldıklarını sormuş. Müdür: "Bize göstermen gerekirdi" demiş. "Burada trafik şubesi yoktur. Her gün çeşitli kamyonlar gelir, yük getirir, yolcu getirir, bir kere sormazsınız, benimle ne alıp veremiyorsunuz?" O zaman müdür: "Ehliyetini vilâyet merkezinden al." demiş. Sadık Bey hemen vilâyete gitmiş, işi anlatmış. Telefonla memuru çağırmışlar. "Pazar yerine arabasını sokuyor" demiş. Vilâyetin emniyet âmiri hiç bir sokağın bir araca kapanamıyacağını, hem de pazar kurulmadığı bir günde" demiş. Memur bu defa: "Bu zat şüphelidir, işi, gücü yoktur. Şunun bunun çocuklarını satın alıyor." demiş.

Sadık Bey nüfus kâğıdını çıkartmış, vilâyetteki polis müdürüne beni evlât edindiğini göstermiş. Güllü'nün durumunu da izah edip:

— Ben o kızcağızı evlendireceğim. Babası üç yıl önce satıyordu. İçim acıdı, ben satın aldım. Şimdi köydeki evimde

anası, babasıyla birlikte oturuyor, demiş.

Daha sonra, kendi kafasına göre hareket eden emniyet memuru vilâyete alındı. Okulda çocuklar:

— O adam hiç acımadan emniyet memurunun yuvasını yıktı, diyordu.

Senelerce kasabaya yerleşmiş olan çoluk çocuk sahibi memur böylece uzaklaştırılmıştı. Onun yerine başka bir memur gönderdiler. Kasabada herkesin düşman olduğu Sadık Beyi köylerde ve şehirde çok seviyorlardı.

Ben bana sataşanlara karşılık vermeden bütün yılı bitirdim. Yine başarı ile dörde geçmiştim. Öğretmenim beni koruyordu. Yerli öğretmen de emekliye ayrıldı. Yerine kasaba dışından bir öğretmen geldi.

Dördüncü sınıfı da bitirdim, beşe geçtim. Evde Sadık Bey beni çok temiz ve teptipli alıştırmıştı. Beğenmediği bir davranışımı hemen söyler, hiç kızmaz, bana o işin nasıl iyi yapılacağını anlatırdı. Ona daima hak veriyordum. O da takılıyor:

— Aferin Yaşar, diyordu.

Okulun son sınıfına geçtiğim zamana kadar köye gitmedik. Sadık Bey altında araba bulunduğu hâlde gitmiyordu. Kar bastırmadan önce, bir defa gittik. Sadık Bey daha çok hesaplarla, hayvan sayımı ve ekim işleriyle uğraştı. işte o gün ilk defa kendi evine girdi. Bana içerisini göstermek istedi.

Burası kerpiç evlerden farklı değildi. Yalnız damı kiremit örtülü ve duvarları tuğladan örülmüştü. Büyük odasında ocak vardı ama soba yeri de hazırdı. Burasını Sadık Bey yaptırmıştı. İçeride döşeme olarak halıdan, divanlardan başka dikkati çekecek bir şey göremedim.

Biz bu odadayken Güllü de arkamızdan gelmişti. Bu kız artık on sekiz yaşını tamamlamıştı. Tam da bir şehirli kız

durumundaydı. Üstelik giyinişine özendiği bir bakışta anlaşılıyordu.

Büyük oda bir salon gibiydi. Bu salona birkaç kapı açılıyordu. Güllü bir kapıyı açtı, içeriye girdi ve oradan seslendi:

— Sadık Bey, gelir misiniz?

Bu seste bir heyecan, bir korku var gibiydi. Sadık Bey oraya gitti. Kapı kapandı. İçeride konuşmalar oluyordu. Daha sonra her ikisi de duygularına yenilmiş olmalılar ki şu konuşmayı duydum:

— Sadık Bey nice beri bekliyeceğim? Konu komşu lâf ediyor. Sayende okudum, yazdım, giyinip kuşandım. Aileme de sen bakıyorsun. Ama artık benim beklemeye dayanacak durumum yok.

— Ne bekliyorsun Güllü?

— Beni almanı bekliyorum.

— Güllü ben seni alamam. Ben senin babandan da yaşlıyım. Ben evlenecek olsaydım şimdiye kadar evlenirdim.

— Ya ben ne olacağım?

— Beğendiğin birisiyle evlenirsin.

— Ben senin malınım. Bunu âlem biliyor. Çirkin çirkin kızlar evleniyor, ama bana kimse el uzatamıyor. Senden korkuyorlar, bana para sayıp aldığını biliyorlar.

— Babanla konuşurum, uygun birisi çıkıp lâfı açılırsa konuşsun.

— Hayır Sadık Bey, ben kimseyle evlenemem.

— Neden?

— Benim erkeğim sensin.

— Güllü, ayıptır, böyle konuşma.

— Dünya biliyor bunu.

— Dünyaya kulak asma.

— Sadık Bey ya benim içim, benim gönlüm ne olacak? Ben seni bekledim. On üç yaşımdan beri senin olduğumu düşündüm.

— Ben sana seni alırım dedim mi Güllü?

— Ya ne diye aldın beni?

— Seni kurtarmak istedim. Satılmana razı olmadım.

— Ben beş yıldır seni bekliyorum Sadık Bey, seni bekliyorum. Benim kalbimi kırma, beni perişan etme.

İçeriden bir ağlama sesi geldi. Sadık Bey kıpkırmızı bir yüzle çıktı. Benim yüzüme baktı. Konuştuklarını duyup duymadığını anlamak ister gibiydi. Sonra:

— Beni geldiğime pişman etti bu kız, dedi.

Dışarıya çıktık. Hasan kâhyanın yüzü asıktı. İçeriden hıçkırık sesleri geliyordu. Adam biraz düşündükten sonra:

— Bey, dedi. Bu kızı ne yapacaksan yap. Bunca yıldır ümitlendirdin. Şimdi yüzüne bile bakmaz, arayıp sormazsın. Sabi sübyan sayılır.

Sadık Bey kaşları çatık duruyordu. Sonra kalktı, bana da işaret etti. Arabaya bindik, arkamızdan bakıp kalmışlardı.

Sadık Beyi ilk defa çok kederli gördüm. Yemek bile yemedi, odasına çekildi. Bütün gece lâmbasının yandığını kapının altından sızan ışıktan anladım.

On bir yaşına gelen bir erkek çocuk çok şeyler duyuyor. Bende Sadık Beyin hayatında kimsenin bilmediği bir gizli sıkıntı olduğunu anlıyordum. O zengin bir erkekti ve köydeki hayvanlarından, bağ ve bahçelerinden çok para kazanıyordu.

Böyle bir adam kadın gibi ev işleri görüp yemek pişiremez, eline iğne iplik alıp ufak tefak sökükleri dikmezdi.

Ben Sadık Beye neden kederli ve rahatının kaçmış olduğunu sormadım. Ama onun her davranışını kasabada izliyorlardı. Yalnız kasabalılar değil, şehirli olanlar da gözleri-

ni ondan ayırmıyordu. Öyle ya, kasabada bir eğlence yeri yok. Yerliler kahveye takılıyor, kadınlar evlerde komşu komşu gezip dedikodu yapıyor.

Köye yaptığımız geziden sonra sınıf öğretmenimiz bana sordu:

— Yaşar, köyler güzel mi?

— Çok güzel öğretmenim.

— Nesi daha güzel?

— Orada hiç olmazsa burada olduğu gibi sinek yok. Burada çarşıdan geçerken kokudan durulmuyor. Burası zaten yarı köy, yarı kasaba.

— Güzel anlatıyorsun Yaşar. Devam et. Kasabanın nesini beğenmiyorsun?

— Öğretmenim, kasabada her şey pahalı, bayat ve eski. Bir defter alıyorsunuz, yapraklı sararmış.

— Sen kasabadan alışveriş yapıyor musun?

— Hayır. Babam şehirden alıyor.

— Baban evlenince sen üvey annenle geçinebilecek misin?

— Babamın evlenmek istediğini bilmiyorum.

— Güllü onun nişanlısı değil mi?

— Hayır. Ben bilmiyorum.

Öğretmenim bile benim ağzımı arıyordu. Gezmesi, eğlenmesi olmayan bir tadsız kasabada dedikodudan başka birşey yoktu. Ama dikkat ediyordum, kadınlar ve kızlar Sadık Beyle daha fazla meşgul oluyorlar. Hele onun evlenme meselesine ait bir sözü benim ağzımdan almak istiyorlar. Ben ne bileyim?

Köyden geleli Sadık Beyin tadsızlığı, düşünceli hali bir türlü düzelmiyordu. Çoğu zaman o evde yokmuş gibi bir sessizlik oluyordu ki ben kendimi büsbütün yalnız sanıyordum.

Beşinci sınıf bitireceğim sırada bir gün bana:

— Beni evde bulamazsan merak etme, dedi. Remzi geldi. Hasan kâhya haber yollamış. Güllü hastaymış. Bir gidip bakayım.

Ağzımdan kaçıverdi:

— Amca, dedim. Güllüyü al da getir buraya.

Sadık Bey belki ilk defa bana kızgın kızgın baktı ve:

— Sen beni ne zannediyorsun? dedi.

Utandım, başımı eğdim:

— Bağışla beni, dedim. Çok ağlıyordu da...

— Ben çocuk değilim, delikanlı da değilim. Ben âleme gülünç olamam.

— Âlem şimdi de söyleniyor amca.

— Ne diyormuş o kahrolası âlem?

— Kızı aldı, kısmetini bağladı, ne kendisine yaradı ne de başkasına, diyorlar. Verem olacakmış kız.

— Sen bunları kimden duyuyorsun?

— Herkes konuşuyor. Okuldaki çocuklar bile. Senin babalığın acımasız adam, diyorlar.

— Sen acımanın bir cahil kızın isteklerine uymak olduğunu mu sanıyorsun?

Sadık Beyin bu konuda konuşmak istediğini anlıyordum. Belki kendisine hak vermemi istiyordu. Ama ben kendi inancımı söyledim:

— Cahil kız olduğu daha fena ya. Eğer bir şehirli kız olsaydı daha başka şeyler düşünürdü. Ama köylerde kızları çok erken evlendiriyorlar. Güllü'yü de almak istemişler, siz daha fazla para verip almışsınız. Kızcağız sizi beş yıl olmuş bekliyor. Siz onu para ile alınmış bir kuzu yerine koyuyorsunuz. Ama bu kızın da bir yüreği vardır.

Bu kadar uzun konuşmam Sadık Beyi şaşırttı:

— Sen bu düşünceleri nerede buluyorsun? dedi.

— Ben çocuk değilim, dedim.

— Yaaaa, dedi. Öyleyse ben seni evlendireyim.

Kıpkırmızı oldum. Konuşmamız da burada kesildi. Eve geldiğim zaman Sadık Bey yoktu. Hava kararmış, gece başlamıştı. Yemeği hazırladım. Nihayet yolda arabanın farları göründü. Köpek havladı. Sadık Bey yorgun bir yüzle geldi. Üzüntülü görünüyordu. Hiç konuşmadan yemek yedi.

Ben bahçe kapısını kapattım. Köpeğin tasmasını çıkartarak başıboş bıraktım. Sadık Bey:

— Bugün çok yoruldum, dedi. Şehre kadar gittim, bir hekim getirdim. Adamı tekrar yerine götürdüm.

— Güllü hasta mı? dedim.

— Belli bir hastalığı yok, dedi. Anası, babası telâşlanmış. Yemiyor, içmiyormuş. Solmuş epeyce. "Beni al, götür" diye yalvardı. "İyi ol da götüreyim" dedim.

— Getirecek misiniz?

— Bilmiyorum Yaşar. Bu kasaba halkı evimizi taşlamaya kalkarlar.

— Öyleyse evlenirsiniz, iş olur biter. Kimsenin söz söylemeye hakkı olamaz.

— Ben bir defa evlenmeye kalktım, Yaşar. Burnumdan geldi. Kadın kısmından nefret ettim.

— Hepsi bir olmaz ki amca. Hem burada olmazsa şehirde olur. Hem ben ortaokula giderim, hem de siz bu kasabanın dedikodusundan kurtulursunuz.

— Bakıyorum, işleri kolayca yoluna koyuyorsun.

— Bağışlayın. Güllü'nün satın alınmış bir kız olduğunu, benim kendimin de satın alınmış bir garip olduğunu unuttum.

İlkokulu bitirdiğim zaman on iki yaşımda tamamlanmış-

tı. Kasabada ortaokul bulunmadığı için şehre gitmem, gerekiyordu. Bunun için Sadık Bey:

— Oğlum ben bu eve alışığım, diyordu. Hiçbir yerde rahat edemem. Burada kitaplarım, banyom, bahçem var. Seni ortaokula yatılı yazdırmak zorundayım. Bu hayat önce seni biraz sıkar ama çabuk alışırsın. Artık bir delikanlı sayılırsın. Kendi kendine kalman, kendini idare etmem lâzım.

İşte bugünlerdeydi. Köye kadar bir araba gezmesi yaptık. Bu gezme hiç de eğlenceli olmadı. Güllü erimişti, hastaydı, yatıyordu. Anası, babası, ağabeysi ve gelinleri Sadık Beye küskün gibiydiler. Bu sefer Sadık Beyin:

— Güllü nasılsın? diye sormasına karşılık, kız:

— Çok iyiyim, diye cevap verdi.

Bu sesteki küskünlük Sadık Beyi çok müteessir etti.

— Halime Hanım, diye seslendi. Hazır ol, Güllü'yü alıp kasabaya gideceğiz.

Onlar buna çoktan hazırdılar. Sadık Bey işler hakkında görüştükten sonra Güllü ile anasını da arabaya aldı. Hiç konuşmadan kasabaya geldik. İkinci kata çıktılar. Güllü ile anasına bir oda ayrıldı. O akşam yemeğini aşağıda hep beraber yedik.

Sadık Bey ertesi gün şehirden bir hekim alıp getirdi. Güllü muayene edildi. Sinirleri bozukmuş, üzüntüden erimiş.

Kasabadaki ev daha eğlenceliydi. Konforluydu. Radyosu ve televizyonu vardı. On beş gün geçti. Halime Hanım kızını bırakıp gitti. Sadık Bey bunu hiç istemiyordu. Güllü'yü azarladı. Kız ağlamaya başladı. Aralarında bir çekişme oldu. Sonra Sadık Bey:

— Şuraya otur, dedi Güllü'ye. Sana birşey anlatacağım. Yaşar, sen de dinle bakalım.

Evin alt katında, güzel döşenmiş büyük odasındaydık. Güllü üzüntü ve korku içindeydi. Sadık Beyin kaşları çatık-

tı. Yavaş yavaş anlatmaya başladı:

Bugün altmış yaşındayım. Bundan otuzbeş yıl önce, Hukuk Fakültesinden diploma alıp avukatlık yaptığım sırada annem beni evlendirmek istedi. Babam ölmüştü. Annem-

Sadık Bey Güllü'ye; şuraya otur sana anlatacaklarım var, dedi.

den başka kimsem yoktu. Bu kadın inanılmayacak kadar yumuşak başlı, çok iyi huylu ve uysaldı. Dünyada ikimiz kalmıştık. Çoğalmamızı, evlenip çocuk sahibi olmamızı istiyordu. Zaten biraz sağlıksız bir kadındı. Ben onun hatırını kırmak istemiyordum.

Annem bu kasabada bir düğüne gelmişti. Burada, kasabanın zenginlerinden Molla Hüsrev adında bir zatın kızını görmüş. Bu aile zenginliği ve kibirliliği ile ünlüydü. Zekiye adındaki kızları da mavi gözlü, sarı saçlı, biçimli ve kendisini beğenmiş bir kız.

Annem bu kızı beğenmiş. Molla Hüsrev'in ailesi alış veriş için şehre indikleri bir gün bir mağazada görüşmek üzere annemle anlaşmışlar. Çok mutaassıp olan Hüsrev Efendi'nin bundan haberi yok.

Kararlaştırılan günde bende annemle mağazaya gittim. Birşeyler almak bahanesiyle kızı gördüm. Allah için güzel kızdı. Beğenilmiyecek tarafı yoktu. O da beni beğenmiş. Ben de yakışıklıydım. Tahsilim ve mesleğim mükemmeldi. Babamdan biraz para da kalmıştı. Şehirde bir yazıhanem vardı. Kısa zamanda kendisini tanıtmış bir avukattım. Molla Hüsrev beni evine davet etti. Onunla görüştüm. Şişman, inatçı, mutaassıp, ama hakikaten bilgin bir kimseydi. Benden hoşlandığını, yalnız kızının hazırlanması için biraz para vermemizin gerektiğini söyledi. Düğün hazırlığı için on bin lira verdik.

Annem düğün için kendileriyle konuşmaya gittiği zaman bir ev istemişler. Kızlarını öyle tek katlı biçimsiz kasaba evlerine veremezlermiş. Halbuki oturdukları ev de dar ve tek katlıydı.

Bu arada, babasından gizli, annesiyle birlikte şehre inen Zekiye yazıhaneme geliyordu. Aramızda yavaş yavaş bir yakınlaşma oluyordu. Kız bana âdeta baskı yapıyor ve ev hususunda ricalarda bulunuyordu.

İşte o zaman bu evi yaptırdık. Bu sefer döşetilip dayatılmasını istediler. Ev olur da çıplak olmaz ya. Kasabada bir eşi daha görülemiyecek kadar güzel eşya ile döşedik. Baba kız gelip evi gezdiler. Bazı kusurlar buldular. O isteklerini de yerine getirdik.

Bundan sonra ne ile geçineceğimizi Molla Hüsrev bana sordu. Ben de şehirde bir aileyi geçindirecek kadar para kazandığımı anlattım. Bana:

— Oğlum, dedi. Çalıştığın kadar kazanırsın. Sen devlet memuru değilsin. Hastalansan değirmenin suyu çekilir.

— Efendim, dedim. Yakın köyde pederden kalma bazı mallar var. Cevizlik, dutluk, üzüm bağı, buğday tarlaları filân. Bir gün buyurunuz gidip görelim.

— Görürüz, dedi. Yalnız bunlarda valideniz hanımın da hakkı olmalı.?

— Annemin benden başka vârisi yoktur, dedim. Zaten tok gözlü bir hanımdır. Babamdan kalanlar benim sayılır.

— Ölüm hak, miras helâl. Bugünden bu malları paylaşmalısınız.

Artık canım sıkılmıştı. Anneme işi anlattım:

— Oğlum, dedi. Şurada kaç günlük ömrüm kaldı ki. Hepsi senin olsun.

Annem mahkemede varını, yoğunu bana verdi. Hüsrev Bey bundan çok memnun oldu. Ama:

— Şimdi biraz bekliyeceğiz oğlum, dedi. Kızım küçük, hem biraz da nazlıdır. Bir nişan yaparız, bir yıl nişanlı kalırsınız.

Buna razı olmayacaktım. Fakat gizlice beni gören Zekiye yalvardı, kabul etmemi istedi. Ona da peki dedik. Kız şehre indikçe babasından gizli bana uğruyordu. Orta tahsilliydi. Varlıklı yaşamaya alışmıştı. Ailenin biricik kızı olduğu için şımartmışlardı. Onlar benden ne koparırılarsa kâr

olduğunu düşünüyorlardı. Daha çok annemin hatırı için bu isteklere katlanıyordum. Bu bir yıl da gelip geçti.

Nihayet bizim isteğimiz üzerine Molla Hüsrev:

— Pekâlâ, dedi. Hayırlısı ile bu iş olsun. Bilirsiniz ki bizim bu kasabada ünümüz, şânımız var. Adamakıllı düğün isterim. En az iki yüz kişi yemek yiyecek. Düğün çorbası, ekşili et, bamya, zerde, pilâv, meyve. Şerbetler, kahveler unutulmayacak. Senin anlıyacağın dört başı mâmur bir düğün. İsterim ki Molla Hüsrev'in kızına yapılan düğün gibi düğün ne görülmüş olsun, ne de görülecek.

Ona da peki.

Hazırlığa başladık. Bu sefer düğün hediyeleri istendi. Kalabalık olan aile halkının hepsine giysiler, terlikler, gömlekler, başörtüleri. Daha sonra yüz görümlülüğü istendi. En az on bin lira değerinde bir gerdanlık. Annem de ayrıca beş bin liralık bir el öpmeliği takacak.

Bütün bunlar bizim gücümüzün dışındaydı. Zavallı annem gayret ediyordu. Ne yapılırsa nihayet evin içinde kalacağını anlatıyordu.

Her dakika, her iş için bir istekle karşılaşmak canımı sıkmıştı. Böyle olduğu hâlde son dakikaya kadar sabrettim. Yaptırdığımız evde tencereler, kazanlar kaynadı, masalar kuruldu bahçeye. Şehirden tuttuğum garsonlar hizmet ediyorlardı.

Hemen bütün kasaba halkının davetli olduğu bu düğün için de Molla Hüsrev'in adı geçiyordu. Bütün masrafları yapan ben sadece kuru bir damattım.

Ev hazırdı. Kızı almak için onların evine gittik. Nikâh memurları da evde bekliyorlardı. Tutulan iki otomobile bütün aile bindi. Zekiye anası ile beraber geliyordu. Kapılar açıldı. Süslenmiş olan bahçede iki kurban kesildi ve gelini getiren araba kurban kanlarının üzerinden atlıyarak kapının önüne dayandı. Annem bu mutlu günde kapıda bekli-

yordu gelinini.

Ben arabanın kapısını açtım.

— Buyurun, dedim.

Davetliler bakıyorlardı. Gelin allı, pullu giyinmişti. Bana eliyle kapıyı göstererek:

— O kadın çıkıp gitmeyince ben inmem, dedi.

Gösterdiği yere baktım. Orada en önemli kişi annemdi.

— Kim çıkıp gidecek? diye sordum.

— O kadın, senin annen, dedi.

— Bunu nasıl söylüyorsun, dedim. Her şeyi hazırlayan, seni alan, seni bekleyen annemdir.

— İstemem, dedi. Ben o kadınla oturmam.

İşte o zaman beynim attı, kapıyı şiddetle çarptım:

— Şoför, diye bağırdım. Çek arabanı, getirdiğin yere götür!

Kıyâmetler koptu. Molla Hüsrev üstüme yürüdü:

— Sen ne yapıyorsun? diye bağırdı.

— Senin kızın gibi kırk tanesini ben anama değişmem, dedim.

— Ben adamı fena yaparım, dedi.

— Şımarık kızın için varımızı yoğumuzu soydun. Bundan sonra da elinden geleni ardına koyma, yürü, git buradan.

Annem çıkıp gitmeye hazırlanmış. Ama gelinde bütün ailesi de, davetliler de çıkıp gittiler.

Bu olaydan birkaç gün sonra Zekiye evime geldi. Fakat içeriye almadım. Kapının önünde bana yalvardı. Anasının sözlerine uymuş. Kendisini ne kadar sevdiğimi denemek istemişmiş. İçeriye almadım. Ağlıyarak dönüp gitti. Sonradan Molla Hüsrev araya adamlar koydu. Ben kabul etmedim. Bunun üzerine kızı zorla kasabadan bir kimseye verdiler.

Meğer kız hakikaten bana tutkunmuş. Bir türlü kocası ile geçinemedi. Kaç defa yollarıma çıktı. Yüz vermedim. Molla Hüsrev kasabada duramadı, boşanan kızını, karısını alarak çıkıp gitti.

Bu olayı hatırlayan, aklı başında adamlar ölüp gitmişlerdir. Fakat onlardan bana karşı bir düşmanlık miras gibi kaldı. Bir çoğu sebebini bilmeden benim her davranışıma dikkat eder, daima beni suçlu bulurlar. Benim yüzümden kasabanın en ünlü bir bilgini çıkıp gitmiş. Onun kızını ben kapıdan kovmuşum.

Annem öldü. Yalnız kaldım. Ben de kasabalılara düşman oldum. Ancak sonradan kasabaya atanan memurlarla konuşurdum. İşte o zamandan beri yalnızdım. Evlenme benim yüzümü korkutmuştu. Bugün altmış yaşıma geldim. Görünüşe bakılırsa ortayaşlı görünürüm. Ama hakikatte çok daha ihtiyarım. Bundan sonra evlenmek istemem. Bu yaşımdan sonra kasabanın tekrar diline düşemem.

Kasabalıların Sadık Beye düşmanlığı ve onun da kasabalıları sevmemesinin sebebi artık anlaşılmıştı. Ben düşünürken Güllü:

— Sadık Bey, dedi. Bu işte benim suçum var mı? Ben o çağlarda daha doğmamıştım.

— Sana suçun var, demedim.

— Peki, ne diye almazsın beni?

— Senin kafana lâkırdı girmiyor mu?

— Ben ne yaptım ki? Beni para verip aldın. Babamın evinde kurban gibi besledin. Elâlem kızı aldı ama beğenmedi, nikâhlamıyor, derler.

— Kim ne derse desin. Ben senden kırk yaş büyüğüm.

— Erkeğin yaşı sorulmaz Sadık Bey. Ben bunca yıl seni bekledim.

— Güllü, benim canımı sıkıyorsun.

— Allah canımı alsın, sen de kurtul ben de.

Daha çok üstüne varınca, azarlayınca Güllü kendisini öldüreceğini söylemeğe başladı. Eğer köye yollarsa kendisini asacaktı.

Bu sıkıntı yetmiyormuş gibi bir sabah, bir emniyet memuru gelerek Sadık Beyi polis şefinin çağırdığını söyledi. Sadık Bey ne için çağırıldığını öğrenmeyince gitmiyeceğini bildirdi. Memur gitti, biraz sonra geldi. Elinde biryazı vardı. Polis şefi:

— Daha rüştünü isbat etmemiş bir kızı evine, kapattığı için hakkında dâvâ açılacağını yazıyordu.

Sadık Bey:

— Kim dâvâ açarsa açsın, dedi. Usandım sizin kasabanızın küflü kafalarından. Ben avukatım, kanunun ne olduğunu bilirim.

Çıkartıp Güllü'nün nüfus kâğıdını gösterdi. Kız tamamyirmi yaşındaydı. Yerlilerden biri olan memur:

— Öyle de olsa nikâhsız bir kızı evinizde tutamazsınız, dedi.

Güllü ortaya çıkarak:

— Ben Sadık Beyin malıyım, dedi. Daha on üç yaşımdayken bana binlerce lira sayıp aldı beni. Kasabalı kendi ayıplarını örtmek için bana söz etmesin. Burası benim efendimin evi. Ben ona hizmet etmeyip de kime edeceğim.

Sadık Beyin istemediği dedikodu başlamıştı. Kimbilir kasaba halkı arasında ne kadar dallanıp budaklandıktan sonra polise ve mahkemeye geçmişti. Bir kaç gün içinde dâvâ bile açıldı. Köyden kızın anasını, babasını getirttiler. Sadık Bey, Güllü ve ben mahkemeye gittik.

Yargıç Sadık Beye:

— Siz bir kanun adamı, bir avukat olduğunuz hâlde bir genç kızı evinizde nikâhsız olarak nasıl tutuyorsunuz? diye sordu.

Mahkeme salonu hıncahınç kasabalılarla dolmuştu. Sadık beyin cezaya çarpılmasını bekliyorlardı. Yargıç onları güçlükle susturuyor, bazısını salondan dışarıya attırıyordu.

Sadık Beyde alaycı bir durum vardı. Yargıçla konuştu:

— Bu kasabada hizmetçileri nikâhlamak âdeti var mıdır?

— Bu kız sizin hizmetçiniz midir?

— Kendisine sorun.

Yargıç Güllü'ye sordu. Kızcağız.

— Babam beni elli yaşındaki adama satıyordu, dedi. On üç yaşındaydım. Sadık Bey bizim köyün ağası sayılır. Her kişiye iyiliği dokunur. Benim ortak üstüne satılmama razı olmadı. Babama on beş bin lira verdi. Beni satın aldı. Ama babamın evinde bıraktı. O zamandan bu zamana beni okuttu, beni giydirdi, yedirip içirtti. Bir şehirli kız gibi yetiştirdi. bugüne kadar benden hiçbir istekte bulunmadı. Yirmi yaşıma geldim. Kalktım kasabaya, onun evine geldim. O benim efendimdir. İster karısı gözüyle bakar, ister hizmetçilik yaptırır.

Kız utana sıkıla bunları söylemişti. Yargıç Sadık Beyle arasında bir şey olup olmadığını sordu. Kız:

— Ben onu beklemeye alışmışım, dedi. Yaşı büyük diye yüzüme bakmaz. Karısı olamazsam hizmetçisi olurum. Benim gibi satılmış bir kızla uğraşanlar Allah'ından bulsunlar. Köylerden alınmış, kasabadaki evlerde hizmetçi olarak çalışan bunca kız var.

Yargıç durumu biliyormuş ki mahkemeyi kısa kesti ve Güllüye anasının babasının evine dönmesini söyledi. Güllü:

— Anam babam fakirdir, dedi. Bir dikili ağaçları yok. Köyde Sadık Beyin evinde oturuyorlar. Sadık Beyin işlerinde çalışıyorlar.

— Seni isteyenler olmuş, niye evlenmedin?

— Sadık Bey beni satın almıştır. Başımı boş bıraktı ama

ben onu kendi erkeğim bilirim. Onun evine ağlaya sızlaya geldim.

Güllü ilk okul tahsilli idi ama Sadık Beyin verdiği kitapları okumuş ve bilgisi genişlemişti. Yargıç kararını okudu:

— Sadık Beyin bir kötü davranışı olmadığı için hakkındaki iddiaların düşmesine karar verildi.

Mahkemeden çıktık. Ben Hasan kâhya ve Halime Hanımla otomobilin arkasında yer aldım. Sadık Bey Güllü'yü yanına almıştı. Oraya biriken kasabalılara elini sallayarak alay etti.

Sadık Bey kasabadaki dâvâyı kazanmaktan çok memnundu. O zaten kanun dışı bir iş görmezdi. Ben onun bu yoksul kasabada sadece bir evin hatırı için oturduğuna inanmıyordum. Bir ev yüzünden sevmediği insanlar arasında yaşayamazdı.

Evi, bahçesi muhakkak değerliydi. Satsa değerini verip alacak çıkamazdı. Gittiği yere bir oda dolusu kitabı götürse de yerleştirecek yer bulamazdı. Bize anlattığı hikâyeden sonra yıllar geçmiş ve köydeki geliri onu çalışmadan yaşayacak duruma getirmişti.

Kasabada kalmasının bir sebebi de inat olacaktı. Çıkıp gitse meydanı terketmiş sayılacaktı. Gerçi kasabayı sevmiyordu ama artık yeni gelen başöğretmen okulun bazı eksiklikleri için ona da başvuruyor, şube başkanı, savcı, kaymakam gibi bazı seçkin kimseler onunla görüşmekten zevk alıyorlardı. Kasabaya sonradan resmi bir araba verilmişti. Şehirle bütün bağlantısını bu araba sağlıyamıyordu. Bunun için kaymakam, veya nüfus müdürü telefon edip:

— Sadık Bey, diyorlardı. Şehre gideceğiniz zaman lütfen bize de haber veriniz. Arabanızda yer olursa bizim hanım gidecek.

Sadık Bey, gideceği olmasa da bu isteği kabul ediyordu. Arabayı aldı alalı memurlarla dostluğu artmıştı.

Mahkemeden döndükten sonra, bir iki defa Güllü'ye öğüt vermeye kalktı ama kız ağlıyor ve direniyordu:

— Beni köye yollarsan asarım kendimi.

Bu kız sinir hastasıydı. Evde iş görmeye başlamıştı. Artık Sadık Beyle bana iş kalmıyordu. Güllü mükemmel yemek pişiriyor, çamaşırlarımızı yıkıyor, her tarafı temizliyordu.

Nihayet Sadık Bey beni şehre götürerek orta okula yatılı yazdırdı. iki hafta sonra da bir bavulla okula gittim ve artık haftayı okulda geçirmeye başladım. Eve, rahata alıştığım için okul hayatı bana biraz ağır geldi.

Bir asker ocağında gibi, öğrencilerle beraber kalkmak, belli saatlerde derse çalışmak, sınıfa girmek, yemek yemek gerekiyordu. Kendimi o kalabalığın arasında yalnız sayıyordum.

Yatılı çocuklar arasında, ailelerinden ayrıldığı için geceleri ağlayanlar ve okuldan kaçmak isteyenler oluyordu.

Fakat en kötüsü kasabadan gelen birkaç öğrenciydi. Yerlilerin ailelerinden olan bu çocuklar daha ilk günlerde bana sataşmaya başlamışlardı. Bunlar beni satılmış olarak bütün okula yaydılar. Aslını bilmeyen öğretmen bile bana sordu:

— Senin adın satılmış mı, Yaşar mı?

— Yaşardır öğretmenim.

— Bu çocuklar niye sana satılmış diyorlar?

— Anam, babam öldü. Dayım bana bakamıyacak kadar yoksuldu. Zengin bir aileye vermek istiyordu. O zaman şimdiki babalığım bana acıdı, beni aldı. Dayıma da acıyıp elli lira verdi. Kasabalılar Sadık Beyi çekemezler, onun için bana da sataşırlar. Elli liraya bir hindi bile alınmaz.

Öğretmen:

— Sadık Bey iyi bir insan, dedi. Bu şehirde yazıhane açmış, avukatlık yapmış. Seni evlât edinmesi de iyi bir insan

olduğunu gösterir. Ben okulda geçimsizlik istemem.

Kasabalı çocuklardan biri:

— O adam bu Yaşarı bal gibi elli liraya almış, dedi.

— Sana sormadım, diye bağırdı öğretmen.

Çocuk direndi:

— O adam hep satın alır. Güllü adında bir kızı da köyden satın almış. Şimdi evine kapattı.

Öğretmen fena hâlde kızdı:

— Ben olup biteni işittim, dedi. Sadık Bey yaşı küçük kızı satılmaktankurtarmış. Zaten kızlarını satmak sizin kasabanızda da âdettir. Siz kendi ayıplarınızı düşününüz.

— Ama öğretmenim...

— Sus, seni dinlemiyeceğim artık.

Sınıfta susmuşlardı ama bu çocukların çenesi hiç durmuyordu. Önemli bir hikâyeymiş gibi şehirli çocuklara beni anlatıyorlardı. O çocuklar da inanmadıkları için bana soruyorlardı. Ben:

— Aldırmayın, diyordum. Bunlar tembel, kıskanç insanlar. Babamın zenginliğini, namlı bir avukat olmasını çekemiyorlar. Hele bir dilenci hikâyesi var, duysanız şaşarsınız.

Çocukları meraklandırıyor, ben de dilenci Abdulah'ı anlatıyordum. Sonra çocuklara kasabanın pisliğini ve sineklerini anlatıyordum. Zaten kasabadan gelen çocukların çoğunun yüzleri çıbanlı, gözleri çipildi. Temizliğe alışmamışlardı. Bu yüzden de durmadan azar işitiyorlardı.

Bu çocuklar yatılı değillerdi. Sabahleyin erkenden yaysız bir arabaya doluyor, toz toprak içinde okula geliyor, akşama da aynı araba ile dönüyorlardı. Gündüzleri bu çocuklar yufka ekmeklerinin içine konmuş pastırma çemeni yerlerdi. Bu yüzdende sarımsak kokusundan yanlarına varılmıyordu. Öğretmenler onları hep bir arada oturtuyorlardı.

Biz, on, onbeş yatılı çocuk yemekhanede okulun verdiği yemeği yiyorduk, çocuklar bunu kıskanıyorlardı. Çimen kokulu oğlanlar ailelerine şikâyet etmişler, onlar da okula gelip:

— Bizim çocuklara neden yemek vermiyorsunuz? demişlerdi.

— Yemek verdiğimiz çocuklar yatılı.

— Yatılı olsun, bizimkilere de verin.

— Yatılılardan yemek parası alıyoruz.

— Biz de yemek parası veririz.

— Gündüz öğrencilerine yemek verecek teşkilatımız yok. Çocuklara para veriniz, kantinden yesinler.

— Sonra kasabamızın çocuklarını ayrı yerde oturtuyormuşsunuz?

— Evet sarımsak kokusundan yanlarına varılmıyor. Çoğu bitli ve yaralı, bereli çocuklar.

Kasabalı ana, babalar böylece okulla da geçimsizlik kurmuşlardı. Maarife şikâyet etmişler. Oradan müfettişler geldi. Okuldaki durumu gördü. Bütün kasabalı ailelere mektup yazılarak çocuklarını temizleyerek okula göndermeleri ve başkalarını rahatsız edecek kadar pastırma çemeni yedirmemeleri bildirildi.

Bu çocuklar okulda mimlendiler. Şehirliler onlarla pek konuşmak istemiyor, hele bit geçer korkusuyla yanlarına hiç sokulmuyorlardı.

Cuma akşamı Sadık Bey arabası ile gelip beni alıyordu. Kasabadaki eve gidince yıkanıyor, benim için yapılan ve sevdiğim yemeklerinden yiyor, ya pazar akşamı da pazartesi sabahı erkenden okula dönüyordum. Sadık Bey yanıma para veriyordu. Bu bir haftalık parayı idareli harcıyor ve biriktiriyordum.

Şehre geliş gidişlerinde Sadık Bey Güllü'yü de arabaya

Öğretmen, konuşmamazın arasına giren kasabalı öğrenciyi azarladı.

alıyordu. Bütün hafta ne yaptıklarını bilmiyorum ama artık Güllü'nün köyüne yollanması konuşulmuyordu. Kız neşelenmiş ve renklenmişti.

Üçüncü hafta evde Sadık Bey bana yalnız kaldığımız sırada:

— Yaşar, dedi. Bu deli kızı ben almaya mecburum. Bir evin içinde olduktan sonra herkesin dedikodu yapmaya hakkı var.

— Güllü Hanımın istediği de bu, dedim.

Sadık Beyden sonra Güllü de benimle konuştu. Bana bahçeye kahvaltı getirdiği zaman yanıma oturdu ve:

— Yaşar, dedi. Sen de satılmışsın, ben de.

— Peki dedim, ne olmuş?

— Sadık Bey seni evlât edinmiş. Sen onun artık oğlusun. Ben ortada kaldım. Ne olacağım?

— Sadık Bey iyi adamdır. Seni düşünür.

— Ama sen beni belki istemezsin.

— Ne diye istemiyeceğim?

— Babalığım ölürse bu karı malına ortak olur diye.

— Ben öyle şey düşünmem.

— Ben ne kalırsa bırakarım sana Yaşar. Sen babana söyle beni nikâhlasın.

— Babam benim sözümle iş görmez.

— Adamın kimsesi yok, seni çok sever.

— Durup dururken böyle laf edilir mi?

— Ne olursa senden olur kardeşim. Sen söyle babana, senin sözünden çıkmaz.

— Olur, söylerim.

Artık Güllü'de bana bir iltifat. Bir hizmet, bir hizmet. Ara sıra da "Söyleyiver" der gibi gözümün içine bakıyor.

Nihayet nikâh şehirde kıyıldı. Güllü'nün babası, anası, ağabeyi, kız kardeşi ve gelinleri de nikâhta bulundular. Sadık Bey onları bir arabaya bindirip köylerine yollamış. Sonra bana okula uğradılar.

O hafta Sadık Bey beni eve götürdüğü zaman biraz sıkılarak:

— Bu yaştan sonra istemezdim böyle bir şey olduğunu, dedi. Ama bu deli kız benim gözümü korkuttu.

Artık kış aylarının içindeydik. Derslerim de biraz sıkıydı. Eve gittiğim zaman Sadık Bey bana yardım etmeye başladı. Anlamadıklarımı ona soruyordum.

İşte bu sırada garip bir şey oldu. Güllü Sadık Beyin benimle meşgul olmasına kızmış, kıskanmıştı.

— Varsa Yaşar, yoksa Yaşar, diye söylendi. Yaşar gelecek, Yaşar gidecek, Yaşar şu yemeği sever, Yaşar'ın odası toplu bulunsun.

Benden fazla Sadık Bey şaşmıştı. Kaşların çatarak karısına baktı ve:

— Ne demek istiyorsun, dedi. Sen geldin Yaşarı buldun. Yaşar benim oğlumdur. Bir daha ağzından böyle laf çıkarsa seni babanın yanına yollarım.

Güllü parlamış, ama birden sönmüştü. Ağlamaya da başlamıştı.

Ortaokulu bitireceğim sıralardaydı. Sadık Beyin banakarşı davranışı tamamıyla değişti. Bu değişiklikte muhakkak Güllü'nün fitneleri vardı. Önce yukarı katta bana ayrılan odadan sürülerek aşağıda, misafir odasının yanındaki küçük odaya taşındım. Orası da büsbütün bana verilmemişti. Bir iki soğan hevengi, bir iki teneke zeytinyağı gibi erzak bu odaya giriyordu. Bazen bir çuval patates veya bir köşeye yığılmış koçanlarıyla mısır görüyordum.

Sadık Bey bunları biliyordu, fakat hiç itiraz ettiği yoktu. Artık satın aldığı karısı dizginleri ele almıştı. İki yıl içinde adamı çekip çevirmiş, sözünden çıkmayacak hale getirmişti.

Ben yavaş yavaş o evin ve o ailenin dışına itildiğimi görüyordum. Yiyip içen, giyinip kuşanan Güllü o eve kök sal-

mıştı. Bana özenen, sık sık hatırımı soran Sadık Bey tatil aylarında beni köye atmıştı.

— Sen bir köylü çocuğusun, demişti. Ortayı okumak sana yeter. Tarlada, ahırda fazla okumanın bir kıymeti yok.

Bu adam daha bir iki yıl önce, bana:

— Yaşar doktor mu olacaksın, yoksa benim gibi avukat mı? diye sormuştu.

İkinci tatilde köyde çok ağır davranışlarla karşılaştım. Hasan kâhya, alaca karanlıkta beni kaldırıyor:

— Yatmaktan fayda yok, diyordu. Haydi ırmağa var da iki dönüm su alıver.

Halbuki evde kuyu vardı. Öteki köylüler gibi ırmaktan su almaya gerek yoktu. Su getirtilmesi benim yorulmam, canımdan bezmem için yapılan davranışlardan ileri geliyordu.

Son yaz tatilinde ellerim nasır bağladı, başıma bir iki kez güneş geçti, yüzüm, ellerim güneştenkavruldu. Fakat sabrettim ve eylülün son günlerinde parçalanmış ayakkabılar, kısalmış, yer yer yırtılmış pantolon, dirsekleri delik bir ceketle, yürüye yürüye köyden kasabaya ve Sadık Beyin evine geldim.

Beni gördükleri hâlde yemeğe çağırmadılar ve yemekleri bitinceye kadar bahçede bekledim. Sonra Sadık Bey beni çağırdı. Hatırımı sormadan, kılığıma bakmadan:

— Niye gelin? dedi.

Yutkundum:

— Okul için, dedim. İki gün sonra açılacak.

— Kim getirdi seni?

— Yürüdüm geldim.

— Kâhyanın haberi var mı?

— Haberi olsa beni bırakmazdı.

— Kaçıp da geldin öyle mi?

Üstelik azarlanıyordum. Gözlerim yaşardı:

— Sadık Bey, dedim. Ben ne kusur ettim de böyle yüz üstü bıraktınız?

Babalığım yüzüme dik dik bakarak:

— Yaptıklarını bilirsin, dedi.

— Bilmiyorum, dedim.

— Güllü seni anan yerindedir, ona kötü gözle bakman en büyük ayıp.

Yüzüm kıpkırmızı kesildi:

— Sadık Bey, dedim. Siz beni benden iyi tanırsınız. Çünkü beni sefaletten kurtardınız, adam ettiniz. Ölünceye kadar bunu unutmam. Ama beni sizin yanınızdan söküp atacaklar. Dün yanınızda rençber olarak çalıştırdığınız Hasan kâhya bugün ağa olmuş. Beni canımdan bezdirmek için yapmadığı eziyet kalmadı. Benim adım artık Yaşar değil, satılmış. Ben tarlada çapa yapmak, ahırda hayvan tımar etmek için okumuyorum. Sizin de mallarınız bir bir Kozluca köyündeki Hasan kâhyanın ahırlarına, evine gidiyor. Hepsi ağa olmuşlar. Kadınların boyunları altın dolu. Kollarında bilezikler şakırdıyor. Bunlar Güllü'ye verdiğin paradan olmadı. O para ile oğluna kız satın aldı. Bağlardan on küfe üzüm çıkarsa dördü Hasan kâhya hesabına satılır. Sekiz çuval cevizden ikisi olsun Kozluca köyündeki eve gider.

Sadık Bey bana:

— Sus, yeter diye bağırdı. Beni aptal yerine koyma. Sen kendi hırsızlığına bak. Bavulundaki üç yüz lirayı nereden aşırdın?

— Sadık Bey, ben para harcamaya alışmamışım. Ben köylü çocuğuyum. Parayı sizin yanınızda öğrendim. O paralar bana verdiğiniz gündeliklerden artmıştır. Çalmış olsam kilitsiz, küreksiz bavulda bırakmazdım.

— Bana bak, sen etrafı kötülemekle kendini temize çıkartamazsın.

— Bunu anlıyorum Sadık Bey.

Bizi dinleyen Güllü, yemek üstüne bir sigara tellendirirken:

— Şu satılmışı, söyletme gayri Sadık Bey dedi.

— Ha, dedim. Üç ay Hasan kâhyanın yanında çalıştım. Geçen gün bana bir kâğıt imzalattı. Yüz liradan doksan gün dokuz bin lira tutmuş. Çıkarıp bana elli lira verdi. "Üstü yanını yediğine, içtiğine say." dedi. İşte eli lira bu. Bunu da dayıma verdiğiniz paraya sayınız.

Parayı masanın üstüne koydum. Yüzümde yaşlar varmış. Zaten yorgunluktan ayakta duracak halim kalmamıştı. Garaja doğru gittim. Orada dinlenmek için bırakılan divanın üstünde yattım.

Ertesi gün öğleye doğru Sadık Bey beni otomobile alarak şehre götürdü. Okulda sekizinci sınıfa yazıldım. Yine yatılı okuyacaktım. Sadık Bey ayrılırken:

— Ortayı bitirince köyde sana bir iş vereceğim, dedi.

Demek artık doktorluk, avukatlık gibi işler suya düşmüştü. On beş yaşıma gelmiştim. Hayli uzunca boylu, biraz zayıf bir gençtim. Son bir lütuf olmak üzere Sadık Bey o gün hazır bir elbise ile çamaşır aldı. Beni bırakıp giderken.

— Kasabanın arabasıyla gelirsin, dedi.

Ben o hafta gitmedim. Gitmediğim için beni arayanda olmadı. Okulda kalmam mümkündü. Orada nöbetçi öğretmenler, hademeler vardı.

Benim çalışmamı beğenen ve beni çok tutan Türkçe öğretmenine babalığımın beni okutmayacağını söyledim.

— Çok yazık, dedi. Sen iyi bir meslek sahibi olabilirsin. Hele şu ortayı bitir, sonrası için bir şey düşünelim.

Üç hafta üst üste kasabaya gitmeyince Sadık Bey okula telefon etmiş, benim hafta tatillerinde okulda kaldığımı öğrenince kendi halime bıraktı. Fakat her hafta verdiği harçlık da böylece kesilmişti.

Türkçe öğretmenim bu durumu biliyordu. Ben evdeki olanları anlatmıştım. Buna canı sıkılmıştı. Bir akşam beraber çıktık. Beni çarşıda bir manifatura mağazasına götürdü. Burada yaşlıca bir adam çalışıyordu. Öğretmen:

— Baba, dedi. İşte sözünü ettiğim delikanlı bu çocuk.

Adam beni süzdü ve müşterilerini savdıktan sonra:

— Bak oğlum, dedi. Benim bir kâtibe ihtiyacım var. Ama sen okuyorsun. Nasıl yapacağız?

Öğretmenin kayınpederiydi bu Reşit Bey. Öğretmenim Cemil Bey:

— Baba, dedi. Ben okuldan izin alırım. Saat dörtten altıya kadar gelip senin hesaplarına bakar, fişlerini defterine geçirir, fatura çıkartır. Bunları çok dikkatli yapacağından kuşkun olmasın. Tatilde tam gün olarak çalışır. Ama o zaman da yatacak bir yer göstermen gerekecek.

Reşit Bey:

— Temiz pâk çocuk, dedi. Evde bir yer gösteririm. Para meselesine gelince, hele işini bir göreyim.

Böylece iğreti de olsa şehirde bir iş bulmuş oldum. Hergün iki saat çalışmaya başladım. Saat altıda okula gidiyor ve yemeğimi yiyerek akşam etüdünde çalışıyordum. Cumartesi günleri de Reşit Beyin satışlarına yardım ediyor, biraz tezgâhtarlık yapıyordum.

Bir öğle zamanı beni müdürün odasına çağırdılar. Sadık Beyle Güllü'yü orada gördüm. Sadık Bey beni azarladı. Güllü:

— Bırak şunun için üzme kendini, dedi. Zaten ihtiyar adamsın.

Sadık Beyin yüzüne baktım. Yüzü soluktu ve zayıftı. Renksizdi. Üstelik sırtı kamburlaşmıştı. Buna karşılık Güllü gittikçe toplanıyor, taşıp dökülüyordu.

Müdür:

— Yaşar'la öğretmen Cemil Bey meşgul oluyor, dedi.

Cemil Beyi çağırdılar. Cemil Bey:

— Beyefendi, dedi. Yaşar okulun en çalışkan, en zeki öğrencilerinden biridir. Bana hayatını anlattı. Size daha fazla yük olmak, aynı zamanda evde huzurunuzu kaçırmak istemiyor. Bırakınız çalışsın, bir başkasına güvenmeden başarması daha değerli olur. Size karşı da her zaman için minnettar olacaktır.

Sadık Bey:

— Ben evlât edindiğime pişmanım, dedi.

Cemil Bey:

— Ben dışarıdan durumu gören bir insanım, dedi. Pişman olmanız için bir sebep yok. Ayrıca bazı yönlerde anlattıklarına biraz önem vermeniz de yerinde olur sanırım.

Sadık Bey bana bir Allahaısmarladık bile demeden okuldan ayrıldı. Çocuklar otomobilin çıkıp gitmesine uzun uzun baktılar. Cemil Bey:

— Yazık, Yaşar, dedi. Bu kadın bu adamcağızı muhakkak yer. Bu geç evlenmenin bir sonucudur.

Bütün kış, bütün ders yılı böylece çalıştım, sonunda ortaokulu iyi derece ile bitirdim. Son sınıftaki öğrencilerin çoğu ya sınıfta kalmış veya bütünleme için bütün tatil boyu çalışma durumuna düşmüşlerdi.

Cemil öğretmen beni şehirdeki liseye yazdırmak için elinden geleni yapacaktı. Bu lise karma idi. Kızlar, erkekler beraber okuyorlardı. Ben tatile çıkınca artık okulla da ilgimi kestiğim için Reşit Beyin evinde kalıyordum. Bu adamın bir kızı olmuş, onu da Cemil öğretmenle evlendirmişti. Yaş-

ı bir karısı vardı. Her ikisi de evde namaz kılıyorlardı. Çok temiz insanlardı.

Reşit Bey bütün yemeklerimden başka bana ayda bin lira para verecekti. Bu benim için az birşey değildi. Bundan başka mağazada giyim eşyası olarak satılan her şeyden ihtiyacım kadar alıp kullanabiliyordum.

Hazır elbise, ayakkabı, iç çamaşırları, gömlek çorap gibi her şey vardı. Bunları ödemek istediğim zaman Reşit Bey:

— Sen bana uğurlu geldin oğlum, diyordu. Mağaza daha iyi işliyor.

Sekizi bitirip dokuza geçtim. Mağazanın hesabını ben tutuyordum. Reşit Bey romatizmalıydı. Okulun tatil olduğu günler mağazaya gelmiyordu. Akşamdan bana anahtarı veriyordu. Bu yüzden emekli bir memuru da mağazaya tezgâhtar olarak almaya mecbur kaldı. Artık benim iki bin lira aylığım vardı. Mağazada istediğim gibi konuşuyor, istediğimi yapıyordum. Ama yaptıklarım hiç bir zaman fena olmuyordu. Bu yüzden arasıra beni gören Cemil Bey:

— Aferin Yaşar, diyordu.

Ben Reşit Beylerde evin oğlu gibiydim. Beni seviyorlardı. Zaten lisedeki bütünders hocalarım ve arkadaşlarım da beni seviyorlardı. Kasabanın o kıskanç havasından kurtulmuş ve hepsi birer delikanlı olmuş, okuyunca uyanmış olan çocuklar da benimle arkadaşlık kuruyorlardı. Okulda memur kızları da vardı. Onlar beni beğeniyor, jimnastik yarışmalarında kazandıkça alkışlıyorlardı. Dokuzuncu sınıfta bir Yaşar daha olduğu için öğretmen bizi ayırmak için benim adımın sonuna bir "Satılmış" sözünü eklemişti. Ben artık Satılmış Yaşar, ya da sadece Satılmış olarak çağırılıyordum.

Onuncu sınıftaydım. Bir gün arkadaşlarla okulun bahçesinde kolkola gezerken bir hademe:

— Yaşar Efendi, Satılmış Yaşar, diye bağırdı.

Yanına gittim. Beni müdür istemiş. Yukarıya müdürün odasına çıktım. İlk gözüme çarpan Sadık Bey oldu. Adamın saçları yarıdan çok ağarmıştı. Hele şakaklarındaki favorileri bembeyazdı. O dipdiri ve çok kuvvetli adam şimdi çökmüştü.

Adamın yüzü sarardı. Gözleri yaşla doldu.

— Dediklerin çıktı oğlum, dedi. Ben seni anlıyamadım. Daha doğrusu bana çok fena şeyler anlatan o Güllü'ye kapıldım. Eh, altmışımdan sonra evlenen bir insandan bu gevşeklik beklenebilir. Şimdi korkuyorum Yaşar. Emin ol korkuyorum. Benim mallarımı aşırıp Kozluca köyüne taşımaları ile kalmadılar. Şimdi tarlaların ürününün yarısından çoğu ortadan kalkıyor, hayvanlar gittikçe eksiliyor. Kâhya etrafına öyle azılı herifler toplamış ki onları savamıyorum. Jandarma bile beni anlamıyor.

Sadık Bey içini çekerek:

— Şurada bir ay kaldı Yaşar, dedi. Tatil olacak, bana geleceksin. Seninle köye gideceğiz. Onların ocağına incir dikeceğiz. Sen genç bir insansın. Benim gibi gücünü kuvvetini yitirmedim. Bir de Remzi var. Hasan onu kovmuş, bana geldi, hepsini anlattı. Sadık bir adamdır. Jandarma kumandanına da işi anlattım. Bize bir müfreze verecek.

Bunlar bana bir sinema filmi duygusu veriyordu. Hani Hasan kâhyaya o kadar kızgındım ki bu çekişmeye gönüllü olarak girmek istiyordum. Sadık Bey ne de olsa babam sayılırdı. Ona yardım etmeliydim.

Sadık Beyle kararlaştırdığımız gibi, Reşit Beyden izin alıp bir akşam kasabanın yolunu tutup yatsı vakti eve vardım. Remzi bahçedeydi. Beni tanıdı ve hemen yanıma gelip:

— Yaşar Bey, dedi. Sadık Bey rahatsız. Bu kadın bastırdıkça bastırıyor. Adamın gücü yetmiyor ki davransın da bir işin ucundan tutsun.

— Ya, öyle mi?

Kapının ziline dokundum. İçeriden ayak sesleri geldi. Kapı aralandı. Baktım, köyden getirilen hizmetçi:

— Ne istiyon? diye sordu.

— Burası benim babamın evi, dedim. Sen de kim oluyorsun?

Girdim içeriye. Kız bağırdı:

— Abla, o satılmış oğlan evi bastı.

Merdivenlere yöneldim. Yukarıya çıktım. Kapalı bir kapının arkasından Sadık Beyin sesi geliyordu:

— Yaşar, sakın kendini.

Güllü elektriği yaktı. Elinde bir baston vardı. Bana doğru geliyordu. Birden:

— Ne işin var burada satılmış, dedi. Var yıkıl git. Yoksam fena ederim.

— Sen kim oluyorsun soyguncu? dedim. Asıl satılmış olan sensin.

Bastonu kaldırarak üzerime hücum etti. Ben elinden bastonu aldığım gibi yüzüne de bir şamar indirdim. Öyle fena bağırdı ki insan yabani bir hayvan karşısında sanır kendisini. Aşağıdan hizmetçi de geliyordu. Güllü neye uğradığını şaşırmıştı:

— Hatçe, diye bağırdı. Köye koş, babama haber ver. Tez ağamı alsın da gelsin buraya. Bu satılmışın hakkında o gelir!

Babam kapıyı yumrukluyordu. Anladım ki kadın onu kilitlemiş oraya. Tepem attı.

— Aç kapıyı, dedim.

— Açmıyom, dedi.

— Güllü sana kapıyı aç diyorum.

— Açmazsam nideceksin satılmış oğlan?

Üzerine yürüdüm, o da bana saldırdı. Karnına bir tekme vurdum. Yere yuvarlandı. Kapıya bir omuz vererek açtım. Sadık Bey yatağının içindeydi. Zavallı adam son gördüğümden daha beterdi. Onu giydirdim.

Dışarıya çıktığımız zaman Güllü'nün elinde balta vardı. Hemen gözlerimin önüne kocalarını balta ile paralayan kadınlar geldi. Sadık Bey kendisini sakınırken ben Güllü'nün

elinden baltayı da aldım. İte kaka odalardan birine tıktım. İçeriden bir erkek ağzına bile yaraşmıyan küfürleri savuruyordu.

Babam hemen telefon etti. Karakol kumandanı:

— Ben hemen köye gidiyorum, dedi. Orada buluşuruz.

Sadık Bey güçlükle arabayı garajdan çıkarttı. Remzi:

— Beyim Hatçe köye haber salmaya gitti, dedi.

Babam biraz kendisini topladı:

— Varsın gitsin, dedi.

Biz toprak yoldan arabayı sürerken yayan yapıldak köyün yolunu tutmuş olan Hatçe'nin yanından geçtik.

Yol kısa sürdü. Gece hayli ilerlediği bir sırada evin önüne vardık. Araba avluya girdi. Sadık Beyde Güllü'nün elinden aldığımız baston vardı. Kapıyı vurduk, ses sedâ yok. Tekrar vurduk. Sonra Hasan kâhya kapıya geldi:

— Kim o? diye sordu.

Sadık Bey:

— Benim Hasan, dedi.

Hasan kâhya homurdandı:

— Bunun sabahı yok muydu? Gece ne arıyonuz burada?

Sadık Bey:

— Evime gelmek için sana danışacak değilim, dedi.

Kâhya uyku sersemi biraz aklını başına topladı:

— Demem o demek değil bey, dedi. Hani meraklandım da?

İşte bu sırada oğlu da damadı da suratları bir karış asık, kaşları çatık ortaya çıktılar. Sadık Bey:

— Kâhya, dedi. Benim hayvanların hepsi damgalıydı. Şimdi Kozluca'ya gideceğiz. Benden aşırdığın davarı bir bir bulacağız. Aklını başına al.

Hasan'ın oğlu:

— Kozluca'da ne kadar hayvan varsa benimdir, dedi. Babamla ilişiği yok.

— Öyleyse senin hayvanlarının arasında arıyacağız.

— Sadık Bey senin suyun ısındı galiba?

Tam bu sırada da kapıdan içeriye karakol kumandanı girip:

— Bakalım kimin suyu ısındı? dedi.

Üç köylü sapsarı kesilmişlerdi. Jandarma kumandanı:

— İki er kalsın bunların yanında, dedi. Altı kişi bizimle gelsin. Doğru Kozluca'ya gideceğiz.

Tekrar arabaya bindik. Biz yola çıkarken Hatçe yorgunluktan bitkin bir hâlde haykırarak eve geliyordu:

— Hasan ağa, Hasan dayı, tez davranın, satılmış kasabadaki evi bastı!

Kozluca pek uzakta değildi. Oraya gider gitmez karakol kumandanı muhtarı kaldırıp Hasan kâhyanın evini ve ağıllarını sordu. Muhtar çekiniyordu:

— Ağa benim başımı belâya sokma, bu azılı herifin biti kanlandı. Bize çok kötülük eder.

Fakat mecbur oldu evi ve ağılları göstermeye. Işıklar yandı. Huzurları kaçan davarlar oldukları yerde kaynaşmaya başladı. Sadık Beyin bütün hayvanlarında sıcak demirle vurulmuş bir yıldız yanığı vardı. Şaşıran çobanlar bu hayvanları bir bir ayırıyorlardı. Beş altı tane sütlü inek, altı tane öküz, iki kısrak ayrıldı. Çobanlar damgasız olan koyunlardan on iki tanesini ayırdılar. Bunlar köye yeni getirilmişti. İhtiyar bir rençber:

— Eeeee, diyordu. Haram mal kimseye yaramaz.

Hemen orada bir tutanak yapıldı. Muhtarla köylülerden bir kaçı ve karakol kumandanı imzaladılar. Çobanlar hayvanları yederek köye doru yürümeye başladılar. İş burada

bitmiş olmuyordu.

Biz köye yaklaşırken evin alev alev yandığını gördük. Oraya varmak için hızlandık. Jandarmalardan biri:

— Hasan'ın oğlu etti bu işi diyordu. Helâya vardı, kapıyı kapattı. Oradan pencereden kaçıp samanlığı ateşe vermiş. Böylece yangın çıkınca kâhya da, damadı da savuşup gittiler.

Jandarmalar dağılarak her tarafta kaçanları aradılar. Yalnız Hasan'ın damadı köyde babasının evinde bulundu. O kaçmaya lüzum görmemişti. Karakol kumandanını hemen karşıladı:

— Onbaşı, dedi. Ben Hasan'ın yanında ırgattan başka birşey değilim. Benim hak ettiğim parayı hep kızına verir. Sadık Beyin bağlarından aldığı cevizi, üzümü, buğdayı kimlere sattığını bir bir göstereceğim. Bunca yıl rençberlikte yıktı beni. Varsın o da yıkılsın.

Sonra bir düşünüp:

— Hasan gitmişse Karacaörene gitmiştir, dedi. Orada amcasının oğlu Durmuş var. Saklarsa o saklar...

Jandarmalar gittiler. Köydeki evde yapacak birşey kalmamıştı. Sadık Beyle beraber kasabadaki eve geldik.

Sadık Bey bayağı dirilmiş, üstündeki o gevşekliği atmıştı. Kapatıldığı odadan Güllü'nün avaz avaz bağırtısı duyuluyordu. Sadık Bey kapıyı açtı. Güllü hemen onun üzerine saldırdı, ama Sadık Bey öyle bir şamar aşketti ki, Güllü neye uğradığını şaşırdı. Babalığım:

— Bana bak, dedi. Ağabeyin, baban köydeki evi yaktılar. Her şey meydana çıktı. Çaldıkları davarın yarısını olsun bulduk. Sizler acınacak insan değilsiniz. On beş bin lira verip seni alacağıma iki inek alsaydım daha çok işime yarardı. Haydi, sen de yıkıl git. Senin gibi balta ile üzerime saldıran karının bana gereği yok. Gözüm görmesim seni.

Güllü gitmedi. Giderse bir daha gelemiyecekti. Ağlıyarak aşağıdaki küçük odaya girdi, kapandı oraya.

Karakol kumandanı her şeyi savcıya anlatmış. Hasan kâhyayı da karacaörende saklandığı yerde yakalamışlar. Hasan Kâhya'nın oğlu meydanda yoktu. Onun da yakalanması için emir çıktı ve Hasan kâhya şehirdeki hapishaneye yollandı. Hakkını yediği bütün köylüler bu haris adamın hırsızlıklarını ortaya dökmüşlerdi.

Kadın hâlâ Sadık Beyi ve beni suçlu çıkartıyor, dişlerini sıkıyor, çalan, çırpan, soyan, evi yakan bizmişiz gibi hırslanıyordu. Tekrar mahkemeye de başvurmuştu. Bu defa Sadık Beyin can emniyeti kalmadığı ve kin besleyen bu kadınla bir çatı altında yaşıyamıyacağı iddiası üzerine ayrılık kararı alındı. Güllü derdi böylece ortadan kalkmıştı.

Ama, Sadık Bey hiçbir zaman eski huzurunu bulamadı. Beş yıl içinde köylü kız onu yıprandırmıştı. Belki bir yıl daha beraber kalsalar Sadık Bey ölüp gidecekti.

Kâhyanın oğlu, Sadık Beye "Senin suyun ısındı galiba" demişti. Bu "ölümün yaklaştı." demekti. Senelerce ekmek yedirdiği insanları bu nankörlüğü Sadık Beyi çok üzdü. Köye beraber gitti. Tarlaları, bağları, hayvanları namuslu ve tok gözlü bir aileye teslim ettik. Hasan Kâhya'dan düşmanlık görmüş olan bu aile canla başla çalışmaya başlamıştı. Askerden yeni gelen ve işsiz olan bir oğlu vardı ihtiyar aile başkanının. Köyde fakir ama hatırlı bir insandı.

Babalığım bana:

— Yaşar, dedi. Sen bu işlerle uğraşmak istemezsin. Bazı köylüler böyle hain olur, çabucak zenginliğe gitmek isterler. Ev yakmakta, insan öldürmekte hiç umursamayanları vardı. O güzel ev, köyde bir taneydi. Ben çoğu zaman orada kalırdım. Hatta kış günleri ocağı yakıp karşısına geçmekten zevk alırdım. Ne ocak kaldı, ne yüz binlerce lira değerinde halı. Hâlâ kendilerini haklı buluyorlar. Satıp savmalı,

parayı bir bankaya koymalı. Bankadaki para ne yakılır, ne de çalınabilir. Benim yaşadığım kadar bu kasabadaki ev yeter bana da san da. Benden sonra ne yaparsan yaparsın.

Birkaç gün çalıştıktan sonra ber araba kullanmak için ehliyet aldım. Tatilin sonuna kadar arabayı ben kullandım. Hemen hergün şehre giderek mağazanın işlerine birkaç saat olsun baktım. Reşit Bey yeni aldığı bir memura benim mağazanın özelliklerini öğretmemi istiyordu.

Bir gün Reşit Bey bana otuz beş yaşlarında kadar dul bir kadın gösterdi. Gündelikle iş görmeye gidermiş. Hemen her iş gelirmiş elinden. Sonra senelerce ekinde, tarlada çalıştığı için güçlü kuvvetliymiş. Bir eve kapılanmak istiyormuş.

Esma adındaki bu kadını arabaya alarak kasabadaki eve götürdüm. Bir kaç gün için deniyecektik. Biraz hoyrat bir kadındı ama babam:

— Yaşar, dedi. Bu bayağı güzel bir kadın.

Şaşırdım, yüzüne baktım. Babalığım kızardı:

— Yani temiz pâk, demek istedim, dedi. İyi ettin de getirdin.

Hırpalanmış olan kadın incelmeye, göze girmeye çalışıyor, beyefendi diye babamın önünde arkasında dolaşıyordu.

Sadık Bey liseyi bitirdiğim sene bir çiftlik sahibi ile anlaşarak köydeki bütün malını, davarından üzüm bağlarına, cevizliklerine ve tarlalarına kadar hepsini satmıştı.

Adamın eline geçen bu küçümsenmiyecek kadar paranın bir kısmını benim adıma bankaya yatırdı. Ben gerektiği kadar para çekecek ve okuyacaktım.

Kendisi en iyi ineklerinden birini garajın yanına eklenen bir ahıra aldı. Bu hayvanın sütü evin bütün yağ, yoğurt, ayran ihtiyacını karşılayacaktı. Tabii Remzi'yi de alıkoymuştu.

Garaj ve ahırın üstüne iki oda çıktı. Buraya Remzi karısı ile yerleşti. Epeyce geniş olan bahçeye o bakacak, kasabada pek bulunmayan sebzeleri ekecekti.

Zaten bahçeden iyi cinsten üzümler, erik, armut gibi ağaçlar yetişiyordu. Kurak giden mevsimlerde kasaba susuzluktan kırılırken bahçedeki kuyunun tulumbası kol kalınlığında su çekiyordu.

O yıl, tatil ayında yine böyle kuraklık vardı. Sadık Bey Remzi ile kasabada bazı fakir kimselere haber yollamıştı. Su almak isteyen gelsindi. Bunun için de, yola kapının yanındaki yaya kaldırımına bir çeşme yaptırmıştı. Bahçede bulunan depo doluyor ve bakraçlı, testili, tenekeli kasabalılar oradan su alıyorlardı.

Kuraklık yüzünden kir pas içinde dolaşan, ağızları, ciğerleri kavrulan susamışlar, çeşmenin musluğunu açıp iki avuçlarını altına tutarak akan suyu ağır ağır, sindire sindire içenler, ıslak avuçlarını yüzlerine sürerek serinlerken Sadık Beyi hayırla anmıyorlardı.

Bazen depodaki su tükeniyor, o zaman gelenler:

— Hain adam, diyorlardı. Allah'ın verdiği suyu kesiyor.

Benim hırslandığımı gören babalığım:

— Aldırma oğlum, diyordu. Bunlar kasabalılardır, bunlar nankör insanlardır.

Bazen demir parmaklıklı kapıya tutunarak seslenenler oluyordu.

— Remzi Efendi, su kalmamış çeşmede!

Remzi oraya yaklaşıyor:

— Kalmaz, diyordu. Suyu içen, bakracını dolduran çeşmenin musluğunu kapatmadan savuşuyor.

— Yaparlar Remzi Efendi, yaparlar.

Ama yapanların içinde kendisi de bulunuyordu. Bunlar

bir bardak su için yılışmaktan, biribirlerini kötülemekten de geri kalmıyorlardı.

O yaz, Ankara'ya giderek bir okula girmeye çalıştım. Kısmet hekimlikmiş. Uzun bir tahsil süresi vardı ama kader oraya atmıştı beni. Sadık Bey:

— İsabet olmuş, dedi. Avukat olsaydın başın her an derde girebilirdi. Ama müşteri doktorun ayağına gelir.

Ben, fakir bir köyde doğmuş, anası, babası ölmüş, yine fakir bir rençber dayının eline kalmış ve hayır sahibi bir insana verilmiş bir garip çocuktum.

Beni alan adam yeniden dünyaya gelmeme sebep olmuş ve işte besleyip büyüterek nihayet Tıp Fakültesine girmeme kadar benden elini çekmemişti.

Artık bankada istediğim kadar çekebileceğim bir para vardı ki, bütün tahsil boyunca beni kimseye muhtaç etmezdi.

Ankara'da bir pansiyonda kalıyordum. Bana iyi bakıyorlardı. Okulda da fazla bir sıkıntı çekmiyordum. Benim sadece bir derdim vardı. Satılmış olmak...

Sınıfta iki Yaşar olduğu için öğretmenin benim adıma bir de satılmış adını eklemesi aldığım diplomaya kadar geçmiş ve bu diplomadaki isim fakülteye de aktarılmıştı.

Bir iki hocanın beni, Yaşar adımın göbek adı olduğunu sanarak sadece Satılmış diye çağırmaları bütün fakülteye yayıldı. Benimle ilgisi olanların hepsi beni Satılmış diye çağırmaya başladılar.

Önce bu beni sinirlendirmişti. Fakat sonradan düşündüm. Bu isim tam yerini bulmuş ve işin doğrusunu anlatır olmuştu.

Yaşar Satılmış, ya da Satılmış Yaşar.

Varsın desinler!...

-SON-

34

KEMALETTİN TUĞCU

1902 - 1996

Sevgili Çocuklar,

Hepinizin çok iyi tanıdığı Kemalettin Tuğcu'dan kitaplığınıza yeni kitaplar kazandırmaya devam ediyoruz.

Usta ve kıvrak kalemiyle Türk çocuklarına ömrünü ve gönlünü veren Kemalettin Tuğcu'nun şimdiye kadar hiçbir yerde yayınlanmamış bu güzel eserini de zevkle okuyacağınızdan eminiz.

Kemalettin Tuğcu Serisi (50 Kitap)

1-Kuklacı (100 TEMEL ESER)
2-Bir Garip Kızcağız
3-Babam ve Ben
4-Yetimler Güzeli
5-Dilenci Baba
6-Kuyulu Bahçe
7-Annelerin Çilesi
8-Yetim Ali
9-Sokak Köpeği
10-Dağdaki Yabancı
11-Deniz Kızı
12-Benim Annem
13-Küçük Serseri
14-Şeytan Çocuk
15-Yılanlı Bağ
16-Bu Çocuk Kimin?
17-Cambazın Kızı
18-Toprak Adamları
19-Köyde Unutulanlar
20-Sütannem Nazlı
21-Süt Kardeşler
22-Babasızlar
23-Köyden Gelen Kız
24-Kız Evlat
25-Küçük Bey
26-Baba Evi
27-Balıkçının Kızı
28-Küçük Hanım
29-Güllü Bahçe
30-Tanrı Misafiri
31-Bir Dağ Masalı
32-Doğduğum Ev
33-Küçük Erkek
34-Satılan Çocuk
35-Büyüklerin Günahı
36-Hacı Baba
37-Annemin Hikâyesi
38-El Kapısı
39-Köydeki Arkadaşım
40-Çocuk İhtiyar
41-Sokaktan Gelen Çocuk
42-Can Yoldaşları
43-Küçük İşportacı
44-Eskicinin Köpeği
45-Çocukluk Arkadaşım
46-Ana Kucağı
47-Kırk Ev Kedisi
48-Kartal Yuvası
49-Karakaçan
50-Devlet Kuşu

ISBN: 978-9753810814
9 789753 810814

DAMLA YAYINEVİ®

Tel: 0212 514 28 28
Faks: 0212 528 24 01

www.damlaegitim.com